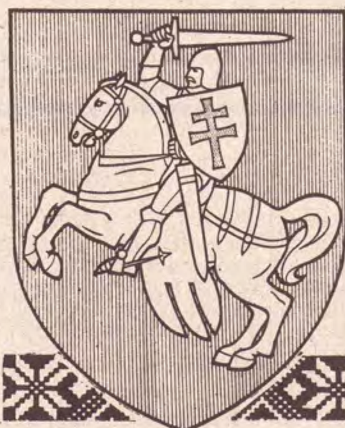
СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня
Мінск — 6.47, 17.55, 11.08;
Віцебск — 6.39, 17.44, 11.05;
Магілёў — 6.37, 17.45, 11.08;
Гомель — 6.30, 17.45, 11.15;
Гродна — 7.00, 18.13, 11.13;
Брэст — 7.01, 18.13, 11.12.

МЕСЯЦ:
Маладзік 4 сакавіка.

ІМЯНІНЫ
Цімафея, Астапа, Георгія; Віктара, Ружы

ЗВЯЗДА

6 САКАВІКА 1992 г. пятніца, № 48 [21826]

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

РОЗГАЛАС

АДНЫМ ПАСОЛЬСТВАМ СТАНЕ БОЛЬШ

Як паведаміў нашай рэдакцыі прадстаўнік пасольства Францыі ў Маскве Мішэль Пейсік, французы плануюць адкрыць свае прадстаўніцтва ў Мінску праз паўтара месяца. «Мы ведаем, што беларусы—працавіты і талерантны народ, таму ў бліжэйшай будучыні плануем наладзіць сталыя палітычныя, эканамічныя і іншыя сувязі з вашай рэспублікай», —паведаміў М. Пейсік.

РАЗЛІЧЫЛІСЯ, ЯК З ХРУШЧОВЫМ?

Амаль трыццаць гадоў рэдактарам ляхавіцкай «раёнкі» працаваў Вікенцій Шталь. Ордэна не заслужыў, але на падзяку за шматлікія турботы разлічваць мог несумненна. Аднак фінал працоўнай дзейнасці атрымаўся зусім не такі. Пайшоў Вікенцій Юльянавіч у водпуск (як вядома, рэдактар і ў адпачынку рэдактар) і раптам перастаў быць кіраўніком журналісцкага калектыву.

Паспрыялі беззаконню, як ні дзіўна, народныя дэпутаты раённага Савета, паспяшаўшыся зацвердзіць на сесіі новага рэдактара. В. Шталь збіраўся на пенсію, але толькі з сярэдзіны красавіка.

Хацелася б ведаць, што значыць закон для народных выбраннікаў Ляхаўшчыны? Трэба зазначыць, што адразу пасля «перавароту» творчых супрацоўнікаў «Ляхавіцкага весніка» папярэдзілі—іх пасады ў бліжэйшым будучым могуць скараціцца...

І яшчэ. Ці пачуе добрае слова ад заснавальнікаў газеты Вікенцій Шталь, і якога з двух рэдактараў лічыць сапраўдным? Па неправераных даных, В. Шталь падаў у суд на новага рэдактара І. Карпызу.

ВЫРУЧЫЛІ КАМЕРСАНТЫ

БРЭСТ **(Ю. Фёдарава).** Электралямпавы завод апынуўся ў цяжкім становішчы. Згодна з дагаворам, ён адгрузіў сваю прадукцыю ў шэраг абласцей Расіі, а вось грошай так і не атрымаў. Сёння цяжка разлічваць на своечасовую аплату, асабліва ў рэгіёнах Каўказа. Палітычныя працэсы ў краіне моцна ўдарылі па кішэні электралямпавага. Працягнуў яму руку фінансавай дапамогі і падтрымкі Брэсцкі камерцыйны банк. Камерсанты пазычылі дзяржаўнаму прадпрыемству патрэбную суму грошай.

ЗНОЎ ТЭЛЕСУСТРЭЧА З С. ШУШКЕВІЧАМ

У гэту суботу ў 19.25 на Беларускім тэлебачанні адбудзецца чарговая сустрэча ў прамым эфіры Старшыні Вярхоўнага Савета Беларусі С. Шушкевіча з тэлегледачамі.

Размова пойдзе аб сённяшняй сацыяльна-эканамічнай сітуацыі ў рэспубліцы, маючай адбыцца 9-й сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі, першачарговых задачах, якія павінны вырашыць дэпутаты: аб прыватызацыі дзяржаўнай маёмасці, аб ходзе зямельнай рэформы і, безумоўна, рэарганізацыі беларускага парламента і яго Прэзідыума.

Рыхтуйце свае пытанні, паважаныя тэлегледачы! Тэлефоны ў студыі, па якіх можна пазваніць і задаць пытанне, будуць аб'яўлены ў час перадачы.

Людміла КЛАСКОЎСКАЯ.

03: І НЕ ХУТКАЯ, І НЕ ДАПАМОГА

Старшыня прафкома Пінскага рачнога порта Мікалай Муга прыехаў наведаць сваю маці ў вёску Крывічы. І тут у яго раптоўна здарыўся прыступ бранхіяльнай астмы. Суседзі кінуліся да тэлефона званіць у «хуткую дапамогу»: чалавеку вельмі дрэнна, тэрмінова патрэбен урач. На тым канцы провада доўга дапытваліся, што значыць «дрэнна». У рэшце рэшт дзяжурная паведаміла, што бензіну няма і машына выехаць не можа. Бяда ж не прымусіла сябе чакаць: Муга памёр.

На гарадской станцыі «хуткай дапамогі», вядома ж, перажываюць, але просяць зразумець і іх становішча: увесь люты і пачатак сакавіка транспарт з лічбамі «03» сядзеў на «галодным пайку», бензіну хапала толькі на паўзмены, астатні час машыны стаялі на прыколе. У раён брыгады выязджалі толькі ў экстрэмальных сітуацыях: пры родах і аўтааварыях. Цяжкі прыступ рачніка не ўвайшоў у гэты пералік. І вось вынік.

Ужо на наступны дзень, калі аб надзвычайным здарэнні ўсе загаварылі, кіраўніцтва гарвыканкома тэрмінова дало каманду забяспечыць поўную патрэбнасць станцыі «хуткай дапамогі» ў гаручым. Чаму, каб выратаваць іншых, некаму трэба абавязкова памерці?

НЕЗАЛЕЖНУЮ ЛІТВУ ПАДТРЫМАЕ... САДРУЖНАСЦЬ

Як ужо паведамляла інфармацыйнае агенцтва «БелаПАН», 29 лютага 1992 года ў Вільні адбыўся ўстаноўчы з'езд Садружнасці Усходняй Літвы. У яго працы прынялі ўдзел прадстаўнікі звыш 30 грамадскіх згуртаванняў, у тым ліку трох беларускіх — клуба аматараў беларускай народнай творчасці «Сябрына», Таварыства беларускай культуры ў Літве і рэгіянальнай Рады Беларускага народнага фронту «Адраджэнне».

Мэта наватўворанага грамадскага аб'яднання — падтрымаць незалежную дэмакратычную Літоўскую Рэспубліку, дапамагчы Вярхоўнай Радзе, ураду рэспублікі ў вырашэнні сацыяльных, эканамічных, экалагічных і іншых праблем, садзейнічаць развіццю нацыянальных культур, абараняць правы грамадзян, гарантуемыя законамі Літоўскай Рэспублікі і міжнароднымі пагадненнямі.

Ад імя Каардынацыйнай рады беларускіх згуртаванняў у Літве слова меў Янка Мятлеўскі. У кароткай, але змястоўнай прамове ён расказаў прысутным пра культурную і гістарычную спадчыну беларусаў на Віленшчыне, выказаў погляды Каардынацыйнай рады на справу адраджэння існаваўшых у Вільні ў міжваенны час беларускай гімназіі і музея. Сказаў Я. Мятлеўскі і пра неабходнасць поўнай перадачы на баланс Таварыства трох дамкоў па вуліцы Жыгімонта, якія раней належалі беларускім ксяндзам-марыянам, а таксама ўзмацнення існуючых на літоўскім радыё і тэлебачанні беларускіх тэле- і радыёслужбаў, увядзення беларускага прадстаўніцтва ў Вярхоўнай Радзе Літоўскай Рэспублікі, забеспячэння нармальных сацыяльна-эканамічных, у тым ліку жыллёвых умоў выкладчыкам, гісторыкам, музейным і іншым работнікам з асяродку беларускай культуры ў Літве.

Для многіх з прысутных гэтае выступленне было нечаканым, таму не адразу і не ўсе ўсё зразумелі. Тым больш, што зроблена яно было па-беларуску.

Распачалася дыскусія, канец якой паклала выступленне дэпутата Вярхоўнай Рады Літоўскай Рэспублікі Юозаса Дрынгяліса, які падзяліў занепакоенасць беларусаў лёсам свайго адраджэння і абяцаў усялякую падтрымку.

НАЗВАЎСЯ ГРУЗДОМ...

Шэсць сем'яў, якія пражывалі ў Рызе і згадзіліся на выезд за межы Латвіі, атрымаюць кампенсацыі ў суме ад 14 да 29 тысяч рублёў. Адначасова ў іх пашпартах будзе прастаўлены штамп, які пазбаўляе іх магчымасці паўторнай прапіскі ў Латвіі.

БелаПАН.

ЖЫЦЦЁ ЧАЛАВЕЧАЕ

ІХ ЛЁС, ПАКУТЫ І ЛЮБОЎ

(Фотазамалёўка з Рэспубліканскага інтэрната ветэранаў вайны і працы.)

Старасць раўняе ўсіх. У ціхіх інтэрнатаўскіх калідорах яны сустракаюцца як даўнія знаёмыя: былыя рабочыя, артысты, калгаснікі, афіцэры, настаўнікі... Іх тут сто пяцьдзесят

адзін чалавек. Пяцёра нядаўна памерлі. Сустрэнуцца, пагавораць пра агульнае — лекі, надвор'е. А потым прысядуць каля вокнаў і доўга маўчаць — кожны пра сваё.

Ой, не кажыце, што на людзях і канец жыцця сустракаць весялей. Куды мацней баліць ад адзіноты сярод такіх жа людзей, ад хвароб сярод белых халатаў, ад пакалечанага лёсу сярод зычлівасці і спагады.

У пакоі Марыі Захараўны Івановай вісяць чатыры карціны — яе галоўнае багацце. На сваёй інваліднай калясцы яна паціху дабіраецца да кожнай, доўга ўглядаецца ў фарбы. Для яе адной захавалі гэтыя карціны цеплыню рук даўно памёршага мужа. Вось ён намаляваў букет, які падараваў ёй. Вось лясная сцяжынка, па якой разам хадзілі. А гэты пейзаж быў відаць з пакоя, дзе яны жылі. Карціны — нібы маленькія акенцы ў мінулае.

У пакоі Надзеі Пятроўны Гусаковай на самым пачэсным месцы — стары фотаздымак. На скураным шлеме блішчаць шафёрскія акуляры, пухлыя вусны кранае ўсмешка. Шэсцьдзесят два гады назад яна ліха круціла баранку аўтамабіля, ганяла на ім па палях і прасёлках. Потым была вайна, работа ў шпіталі.

У гэтым інтэрнаце кожны жыве сваім мінулым. Якім бы яно ні было — ад яго не адракаюцца. Тым больш, што рэчаіснасць многіх пазбавіла будучыні. Гэта толькі ў маладосці можна руйнаваць нажытае, вяртацца да вытокаў. Час старасці цячэ толькі ў адным напрамку.

Няхай будуць благаслаўлёны іх лёс, пакуты і любоў.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

КРЫХУ ЦІШЭЙ, ПОЕЗД... ДА АБРЫВУ АДЗІН ПЕРАГОН

Падобных зрываў даўно не ведала наша эканоміка. Спад вытворчасці за першы месяц года, як вядома, перавысіў 15 працэнтаў да ўзроўню леташняга, таксама не надта ўдарнага студзеня. А вось факты, з якіх гэтыя самыя працэнты склаліся. «На чатырохдзённы рэжым работы перайшоў завод «Лідсельмаш». Выхадным днём стала яшчэ і пятніца. Гэта дае магчымасць пакуль што не скарачаць людзей, але прывядзе да значнага зніжэння выпуску прадукцыі. Падобная сітуацыя складваецца на заводзе электравырабаў, іншых прадпрыемствах горада. Забеспячэнцы вяртаюцца з камандзіровак па краінах СНД з пустымі рукамі».

«З-за адсутнасці сыравіны рэзка скараціў адгрузку прадукцыі спажыўцам гарбарны завод у Гатаве. Шматлікія абутковыя прадпрыемствы рэспублікі спрабуюць узамен натуральнай скуры выкарыстоўваць тэкстыль, дэрмацін і іншыя замяняльнікі».

«Большасць мясакамбінатаў адмаўляюцца прымаць жывёлу на перапрацоўку — іх халадзільнікі забіты, таму што гандаль не бярэ мяса ў рэалізацыю. Ва ўмовах вострага дэфіцыту кармоў зніжэнне попыту на дарагую сельгаспрадукцыю можа прывесці да спантаннага скарачэння пагалоўя, якое і без таго значна скарацілася ў многіх раёнах».

А вось абагульненыя даныя па Мінску, атрыманыя ў статупраўленні горада. У студзені недададзена прадукцыі амаль на 1,4 млрд. рублёў. Скарацілі вытворчасць 40 працэнтаў прадпрыемстваў горада, у тым ліку такія гіганты, як МТЗ, МАЗ, «Гарызонт», камвольны камбінат, заводы — маторны і электратэхнічны, абутковае аб'яднанне «Прамень». Партнёры не дачакаліся з Мінска дагаворных паставак на суму 68 мільёнаў рублёў.

А цяпер давайце перавядзём дух і паспрабуем паглядзець на імклівы рух кур'ерскага поезда нашай эканомікі, які ляціць у бездань, як бы збоку, суцяшаючы сябе тым, што не мы фарміравалі састаў, выбіралі яму маршрут і назначалі брыгаду машыністаў. Адначасова пацікавімся думкай спецыялістаў аб прычынах сённяшняга лавіннага спаду вытворчасці, іх прагнозамі на будучыню і мерамі, якія здольны, на іх погляд, крута змяніць справу да лепшага.

Цяжка сказаць сёння, якія эканамічныя дакументы будуць прыняты на наступнай сустрэчы кіраўнікоў дзяржаў і ўрадаў Садружнасці ў Кіеве, ці будзе зноў у іх радок «прыняць неабходныя нарматыўныя акты», вельмі падобны на нядаўнія сацыялістычныя абавязацельствы, якія ўсе з натхненнем прымалі і гэтак жа дружна ігнаравалі. Да гэтага ж часу не створаны міждзяржаўныя інстытуты, якія ўзялі б на сябе і каардынацыю, і, галоўнае, кантроль за выкананнем прымаемых сумесных рашэнняў.

Хто і як можа сёння спагнаць кампенсацыю за нанесеныя страты ад недапаставак? Што павінны адказаць мінскія аўтазаводцы яраслаўскім маторабудаўнікам, якія паставілі іх на калені і патрабуюць за рухавікі мяса, масла, тэлевізары, мэблю і ліставую сталь, якую Беларусь ніколі не выпускала? Пытанні, пытанні...

— Няма, на жаль, адказу на іх і ў мяне, — сказаў намеснік старшыні Дзяржкамітэта Рэспублікі Беларусь па прамысловасці Уладзімір Галко, якога мы папрасілі пракаменціраваць лютаўскую «пагоду» індустрыі рэспублікі.— Надзеі на двухбаковыя дагаворы, без усякага сумнення, не апраўдваюцца, як не даюць пакуль што рэальных вынікаў і пагадненні ў рамках СНД. Ствараецца ўражанне, што поціскі рук, якімі абменьваюцца паўпрэды суверэнных рэспублік на верхніх паверхах, застаюцца невядомымі для паверхаў ніжэйшых. Вось наглядны прыклад: аб пагадненні, падпісаным Б. Ельцыным і С. Шушкевічам аб «празрыстых межах» — аб бесперашкодным праходжанні тавараў і грузаў, як аказалася, не ведаюць у расійскай глыбінцы і мясцовыя ўлады па-ранейшаму дыктуюць вытворцу сваю волю, устанаўліваюць уласныя адрасы і ўмовы вывазу прадукцыі. Я гавару аб Расіі таму, што гэта галоўны пастаўшчык металу, нафты, драўніны, іншых відаў сыравіны, што выкарыстоўваецца індустрыяй Беларусі.

Мы падтрымліваем цесныя дзелавыя сувязі з калегамі з аналагічнага расійскага камітэта, але, паўтараю, нашы сумесныя намаганні не прыносяць жаданых вынікаў. Выхад мне бачыцца ў непасрэдных, прамых кантактах працоўных калектываў. Трэба ісці да партнёраў, шукаць агульную мову, як бы гэта ні было цяжка, а часам і зневажальна. Іншага шляху пакуль што няма — рынак не сфарміраваны, манапалізм не разбураны. Мы вымушаны прайсці праз гэтыя выпрабаванні, калі хочам зберагчы калектывы, захаваць жыццяздольнасць нашай эканомікі і разлічваем праз год-два выбрацца з глыбокай бездані крызісу.

Ацэнім шчырасць У. Галко, які не спрабаваў перабольшыць ролю адміністрацыйных, кіруючых структур у пошуку выратавальных крокаў ад краю эканамічнага абрыву. Яны ахвотна прадастаўляюць сёння поўную свабоду дзеянняў самім прадпрыемствам. Але ці не сведчанне гэта таго, што падобныя органы або зусім сёння не патрэбны, або павінны прыняць на сябе іншыя, у поўнай меры адпавядаючыя рыначным адносінам функцыі? Прапаведуючы ранейшы сацыялістычны лозунг «Дзяліць і размяркоўваць», яны аб'ектыўна застаюцца без спраў. Размяркоўваць жа, на жаль, няма чаго, настаў час здабываць. Карпатлівай працай, прафесіяналізмам і ведамі.

Яўген ХВАЙНІЦКІ.

ЗАБЕСПЯЧЭННЕ ДРЭННАЕ, РЭАЛІЗАЦЫЯ ТАКСАМА. А МАРОЖАНАЕ ПАДЗЕШАВЕЛА

Недахватам прадуктаў харчавання сёння беларусаў не запалохаеш. Ёсць на паліцах магазінаў і мяса, і малако, і сыры, і масла, і хлеб... Увогуле, калі ў чалавека кішэнь адцягваюць вялікія грошы — галодным не застанецца. Але як заўсёды ў нас атрымліваецца, калі нешта ёсць, то з іншага боку чагосьці не хапае.

Так і зараз: прадпрыемствы, змагаючыся з цяжкасцямі, з горам папалам прадукцыю выпускаюць. Але цэны, за якія потым спрабуюць рэалізаваць яе, скажам прама, пакупнікоў далёка не задавальняюць. Вось і атрымліваецца палка з двума канцамі: цяжкае становішча з забеспячэннем, а потым з-за высокіх цэн — з рэалізацыяй. Не з'яўляецца выключэннем у гэтым сэнсе і маслазавод у Навагрудку.

— Дзякуй Богу, рабочыя ў нас усё разумеюць, — кажа намеснік дырэктара па эканоміцы Ніна Мартысюк. — У апошні час са спазненнем выдаём зарплату: адсутнічаюць наяўныя грошы ў банку. А яны да гэтага ставяцца спакойна. Што ж датычыцца забеспячэння і рэалізацыі, то тут справы такія ж, як і на большасці прадпрыемстваў Беларусі — цяжка. Маслатары, фальгі, пергаменту не хапае. Маслатару пастаўлялі з Рахава (Украіна), фальгу — з Арменіі. Зараз эканамічныя сувязі парушаны, і як вынік — недахват гэтых матэрыялаў. Падае аб'ём закупак сыравіны. Калі параўноўваць з мінулым годам, сёлета аб'ём складае толькі 80 працэнтаў. З рэалізацыяй таксама цёмны лес: масла каштуе 92 рублі за кілаграм, сыр «Паўночны», які робяць на нашым маслазаводзе, — 78. Мы нават вымушаны былі скінуць цэны на марожанае, якое за чатыры рублі амаль ніхто не купляў. Зараз яно ўжо каштуе тры, але ўсё роўна залежваецца.

Ігар ШЧУЧЭНКА.

ХАТНЯЯ ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ

Касметычны рамонт: які колер выбраць?

Пры касметычным рамонце жылля перш за ўсё варта падумаць аб каляровай гаме памяшканняў. Беспарадкавае змяшанне колераў выклікае адчуванне хаосу, таму што кожны колер мае сваё псіхалагічнае ўздзеянне.

Чырвоны дзейнічае ўзбуджальна, аказвае кароткачасовы стымулюючы эфект, пасля чаго надыходзяць стома і падаўленасць. Ён дамінуе перад любым іншым колерам, аднак яго ўмераная прысутнасць надае інтэр'еру ўтульнасць і інтымнасць.

Аранжавы — «цёплы» колер, але ставарае напружанасць. Яго можна выкарыстаць для абмежаваных паверхняў і стварэння кантрасных эфектаў.

Жоўты асабліва падыходзіць для невялікіх памяшканняў з паўночным асвятленнем. Вельмі светлыя яго адценні на падлозе выклікаюць адчуванне ненадзейнасці і ненатуральнай лёгкасці.

Карычневы аказвае станоўчае псіхалагічнае ўздзеянне. У спалучэнні з іншымі колерамі надае ім пастэльны нюанс. Падыходзіць для падлогі, а таксама для афарбоўкі асобных сцен ці якой-небудзь часткі ў сонечных, добра асветленых памяшканнях.

Сіні колер надае інтэр'еру «сур'ёзнасць», а цёмна-сіні — строгасць і нават урачыстасць, асабліва ў камбінацыі з белым. Рэкамендуецца выкарыстоўваць яго для невялікіх паверхняў ці пакрыцця падлогі, лепш за ўсё ў спалучэнні з мэбляй светлага дрэва.

Блакітны колер падлогі параджае адчуванне холаду.

Зялёны мае аптымальную псіхалагічную характарыстыку — павышае працаздольнасць. Яго можна выкарыстаць у аддзелцы любога памяшкання.

Фіялетавы навявае сум, але ў якасці акцэнту ці ў абіўцы мэблі ўносіць нюанс урачыстасці, параднасці.

Шэры, калі ён прысутнічае самастойна, з'яўляецца нейтральным колерам, а ў камбінацыі з насычанымі колерамі змякчае іх кантраснасць. Падыходзіць для афарбоўкі сцен і столі там, дзе астатнія элементы інтэр'ера — абіўка мэблі, дэкаратыўныя тканіны — рознай каляровай гамы. Ён як бы аб'ядноўвае іх.

Чорны выгадна адцяняе ўсе астатнія колеры, але, займаючы вялікія паверхні, аказвае прыгнятальнае ўражанне. Дапушчальны ў асобных дэталях інтэр'ера ці як іх каляровы штрых.

Белы падкрэслівае кантрасты і надае абстаноўцы лёгкасць. Рэкамендуецца для сцен і столі слабаасветленых пакояў, звернутых на поўнач. Падлогу ў такім разе трэба зрабіць цямнейшай.

ПРЫ ДАПАМОЗЕ КОЛЕРУ можна аптычна скарэкціраваць прастору. Вузкі доўгі пакой здаецца шырэйшым і больш прасторным, калі яго тарцавыя сценкі больш цёмнага колеру, чым прадоўжныя. Фрызы ў верхняй частцы сцяны візуальна змяншаюць вышыню памяшканняў і не рэкамендуюцца ў сучасных кватэрах масавай забудовы.

ПРЫ АФАРМЛЕННІ прыхожых, калідораў, ванных, туалетных, кладовак трэба ўлічваць уздзеянне электрычнага асвятлення: пад яго ўплывам чырвоны колер цямнее, аранжавы здаецца рыжым, блакітны набывае зеленавата-шэрае адценне, карычневы ружавее, сіні і фіялетавы згушчаюцца і набываюць чырванаватае адценне.

НІШЫ, ВЫСТУПЫ ў месцах праходжання пячных труб, нясучых калон пажадана афарбаваць так, каб яны ўспрымаліся як натуральныя элементы інтэр'ера. Так, нішы можна падкрэсліць колерам, кантраструючым са сценамі. Для сучаснай кухні, якая звычайна вельмі мініяцюрная па памеру, падыходзяць светлыя, свежыя колеры — жоўты, жоўта-зялёны, белы. Аранжавы і чырвоны не рэкамендуюцца, хіба што для зусім невялікіх плоскасцей.

Рэцэпты для мэблі

ПАЦЯМНЕЛУЮ І ЗАПЫЛЕНУЮ НЕПАЛІРАВАНУЮ (зробленую «пад воск») мэблю перад чысткай рэкамендуецца злёгку прамыць цёплай вадой з мылам і насуха выцерці мяккай анучкай. Затым прыгатаваць мастыку: пакласці ў бутэльку з шырокім горлам дробна наструганы воск і заліць яго шкіпінарам. Бутэльку паставіць у каструлю з гарачай вадой (ваду трэба дабаўляць паступова, каб бутэлька не трэснула). Калі воск расплавіцца, бутэльку некалькі разоў трасянуць, каб састаў добра перамяшаўся.

Атрыманую аднародную масу раўнамерна, тонкім слоем, нанесці на дрэва, а праз дзень-два нацерці суконнай анучкай.

Калі няма воску, можна ўзяць добры абутковы

крэм жоўтага ці карычневага колеру і, развёўшы яго цёплым шкіпінарам, апрацоўваць мэблю, як сказана вышэй.

ДЛЯ ПРАЦІРАННЯ І АСВЯЖЭННЯ ПАЛІРАВАНАЙ МЭБЛІ трэба набыць у магазіне гаспадарчых тавараў спецыяльную вадкасць «Навінка», «Паліроль». Калі такой няма, можна купіць у аптэцы лапуховы алей.

Спачатку старанна абцерці мэблю чыстай сухой анучкай. Накапаць некалькі кропляў лапуховага алею на вату і, загарнуўшы яе непатрэбнай шкарпэткай ці іншай мяккай рэдкай тканінай так, каб алей толькі злёгку выступаў, праціраць тампонам паверхні. Пры гэтым неабходна сачыць, каб на іх не заставалася алею, інакш на яго будзе насядаць пыл.

Белы круг на паліраванай паверхні ад гарачага прадмета можна вынішчыць, працёршы яго спіртам з алеем. Церці трэба чыстай шарсцяной анучкай кругавымі рухамі, пакуль пляма не знікне.

Іншы раз на паверхні фанераванай мэблі з'яўляюцца невялікія ўздуцці, пухіры. Адбываецца гэта таму, што пачынае адставаць фанера, якой мэбля аклеена. Калі пад уздуццем захаваўся клей, то дастаткова, наклаўшы некалькі слаёў паперы, адпрасаваць гэта месца негарачым прасам. Клей растопіцца і прыцягне адстаўшую фанеру.

Для выпраўлення невялікага ўздуция замест праса можна накласці добра нагрэтую металічную лыжку.

Калі клею пад уздуццем няма, трэба зрабіць невялікі пракол ці надрэз уздоўж валокнаў дрэва, упусціць у адтуліну крыху клею і прасаваць, як сказана вышэй.

На паліраванай мэблі пры гэтым можа застацца белы след. Яго трэба запаліраваць, як указана ў адпаведнай парадзе.

Парады на ўсякі выпадак

● **Цвёрдае адваранае мяса** стане мяккім, калі пасля зняцця з булёну пены да яго дадаць сталовую лыжку гарэлкі.

● **Разрэзаная цыбуліна** не засохне, калі пакласці яе на талерку, пасыпаную соллю (разрэзам уніз).

● **Каб усю зіму мець зеляніну,** якая не траціць смаку, паху, трэба восенню зрабіць нарыхтоўку зеляніны пятрушкі і маладога кропу. Зеляніну вымыць і пасушыць пры дапамозе чыстага ручніка. Здрабніць і пакласці ў маленькія слоічкі, старанна ўціскаючы. Слоічкі закрыць і паставіць у маразільную камеру.

Родная мова, гісторыя, культура— неад'емная частка нашага самаўсведамлення

БЕЛАРУШЧЫНА

ВІКТАРЫНА

Нашы карані

Шаноўныя чытачы!

Многія з вас, мяркуючы па нашай пошце, маюць сталую цікавасць да беларушчыны, імкнуцца пашырыць свае веды і дзяліцца імі з іншымі. Таму прапануем вам прыняць удзел у нашай віктарыне. Умовы яе такія: з 3 ... 6. Гэта тры туры, у кожным з якіх мы прапануем адказаць вам на шэсць пытанняў. У першым туры яны будуць прысвечаны гісторыі, у другім — мове і літаратуры, у трэцім — рэлігіі і фальклору. Пажадана прыняць удзел у кожным туры, а вось адказваць больш ці менш падрабязна на тое ці іншае пытанне вы можаце па свайму выбару, па сваёй зацікаўленасці. Туры будуць праведзены з інтэрвалам у тры тыдні. Так што пастарайцеся дасылаць адказы на працягу першых дзесяці дзён, каб не запазніцца. Разам з адказамі можна прапанаваць і свае пытанні для наступных тураў.

Для пераможцаў віктарыны Савецкая раённая рада ТБМ (г. Мінска) выдзеліла спецыяльныя прызы: 2 гадзіннікі з нацыянальнай сімволікай, факсімільныя выданні слоўніка В. Ластоўскага, іншую цікавую гістарычную і краязнаўчую літаратуру.

У журы ўвайшлі: Леанід ЛЫЧ, Алег ТРУСАЎ, Георгій ШТЫХАЎ, Генадзь ЦЫХУН.

З вашымі пісьмамі працуе Алена ЦІХАНОВІЧ.

ПЫТАННІ 1-га ТУРА:

1. Якія псеўданімы Кастуся Каліноўскага вы ведаеце? Дзе яны ўжываліся? Назавіце поўнае імя змагара за беларускую незалежнасць.

2. Чым адрозніваецца Сейм ад Сейміка?

3. Назавіце вядомыя вам беларускія этнонімы (назвы плямён, народнасцей, нацыянальных супольнасцей).

4. Колькі Сафійскіх сабораў вы ведаеце? Калі і дзе яны збудаваны?

5. Дзе і калі была заснавана першая друкарня на тэрыторыі Беларусі? Якія кнігі яна выдала?

6. Назавіце членаў першага ўрада БНР. Да якіх партый яны належалі?

ВОДГУК

У кагорце дзяржаўных мужоў,

або Яшчэ раз пра сталічны іменаслоў

Гаворачы пра перайменаванні ў рэспубліцы, Уладзімір Казбярук (гл. выпуск «Беларушчыны» за 7 лютага) закранае надзвычай істотнае для сённяшняга дня Беларусі пытанне. Асабліва гэта важна цяпер, калі яшчэ не падрыхтаваны праўдзівыя падручнікі па беларускай гісторыі, калі грамадства наша толькі прачынаецца ад доўгага сну бяспамяцтва. Гэты працэс з'яўляецца часткай агульнай плыні, якая называецца трэцім беларускім Адраджэннем. Варта пры гэтым памятаць, што яно можа стацца ці не апошнім. Скіне народ з сябе ярмо забыцця — будзе жыць, захаваецца на зямлі непаўторнае і адметнае імя беларусаў. Не адолее выраставання, устаць з каленяў — знікне ў Сусвеце, пакінуўшы толькі згадкі пра памяркоўны, непаўторны характар беларуса. Страціцца беларускі стыль мыслення, беларускія адносіны да працы, беларускія талерантнасць і верацярпімасць. А за гэтым надыдуць змена ландшафту, прыроды, аблічча некалі беларускіх зямель. І ці не стануць тады прарочымі словы Уладзіміра Караткевіча:

> На абшарах сваёй старавіны,
> Між людзей,
> Непазнаны, таўры блукаюць
> І не ведаюць самі,
> А хто яны?
> І далей:
> Я стаю і ўяўляю,
> Што я не ізгой,
> Не паэт з беларускіх
> узгоркаў сініх,
> А апошні таўр
> Народа свайго.
> О, якая ганебнасць у гэтых
> згадках!
> Ці які атрутны беспамяцтва
> дым!..
> Крый нас Божа, калі і на нас
> Нашчадкі
> Пагледзяць,
> Як мы
> На таўраў
> Глядзім.

Такія страты для аднаго-двух пакаленняў могуць быць і незаўважнымі. Адпаведна наяўнасць ці адсутнасць традыцыйных сведчанняў гісторыі выглядаюць дастаткова апасродкавана пры сувязі мінулага з будучыняй. Згубныя іх вынікі пачынаюць уплываць на чалавека, калі ўжо і мяняць што-кольвечы складана, а то і немагчыма. Мяняецца чалавек, мяняецца яго стаўленне да зямлі, да сябе, да суседзяў. Толькі навакольны свет няздатны да такіх імклівых перамен: ён гіне, нараджаючы нешта новае, да чаго чалавеку неабходна прыстасоўвацца доўга, пакутліва, трацячы сваю існасць, звычкі, перайначваючы побыт. Гісторыя сведчыць, што толькі перамены эвалюцыйныя, аб'ектыўныя дазваляюць дасягнуць станоўчай мэты. А хіба з'яўляюцца такімі тыя змены, што праходзілі на падставе штучных эканамічных, палітычных, сацыяльна-культурных законаў? Усе мы добра ведаем, да чаго гэта прывяло.

Менавіта з такога пункту гледжання і варта разглядаць працэс перайменавання. У Беларусі, дарэчы, праходзіць ён традыцыйна марудліва. Нібы выяўляючы тым самым спрадвечны характар беларуса, [illegible] рабіць усё няспешна, але з [illegible] і грунтоўна. Навет дыскусія ў сродках масавай інфармацыі вядзецца без асаблівага эмацыянальнага напалу, дзякуй Богу, без абразлівых нападак. І гэта рабілася і робіцца на старонках асобных камуністычных выданняў у дачыненні да новых грамадска-палітычных структур. Нехта спадзяецца, відаць, абразлівым словам спыніць тое, чаму наканавана [illegible] ў натуральным развіцці грамадства [illegible] ўнесці перамены ў [illegible] рэспублікі.

Першыя змены ў назвах адбыліся ў Мінску. Галоўная вуліца горада зараз называецца праспектам **Францішка Скарыны** [illegible] **Максіма Багдановіча** [illegible] **плошчай Незалежнасці** [illegible]. Варта сказаць, што назвы гэтыя на карце Мінска з'явіліся не спантанна. Кожная з іх дастаткова грунтоўна абмяркоўвалася і грамадскасцю — на адрас Мінгарсавета прыходзілі стосы аркушаў з подпісамі людзей, неабыякавых да лёсу сваёй зямлі, і ў кабінетах гарадской улады.

На чарзе вяртанне шэрагу гістарычных назваў вуліцам старой часткі Мінска. Неўзабаве, як і сто і болей гадоў назад, можна будзе прайсціся па вуліцах **Зыбіцкай, Дамініканскай, Зборавай, Койданаўскай,** па пляцы **Высокага Рынку,** выйсці на **Новае Месца.** На парадку дня і змена назваў вуліц і плошчаў, што носяць імёны людзей, якія ці ўвогуле не мелі да Беларусі ніякага дачынення — некаторыя з іх маглі і нічога не чуць пра Мінск — ці адыгралі ў нашай гісторыі адмоўную ролю. Ці ж не нонсенс, што прозвішчы **Кнорына, Ландэра, Мяснікова,** якія нават не дапускалі думкі пра беларускую дзяржаўнасць, нададзены дастаткова важным гарадскім вуліцам, а пра Усяслава Чарадзея, братоў Луцкевічаў, Ластоўскага ведаюць, бадай, толькі спецыялісты. А менавіта ж апошнія ў розныя перыяды гісторыі Беларусі стаялі ля вытокаў нашае дзяржаўнасці.

Зразумела, што ў такой сітуацыі немалаважнымі становіцца [illegible] ўстанову ў сталіцы рэспублікі. Высока ацэньваючы творчасць **Алеся Гаруна,** усё ж дазволю сабе не пагадзіцца з прапановай Уладзіміра Казбярука аб наданні ўрадавай бібліятэцы імя паэта. [illegible] Сёння, калі Рэспубліка Беларусь [illegible] сваёй дзяржаўнасці, калі рыхтуецца прыняцце новай Канстытуцыі, якая павінна пакласці шлях рэспубліцы да цывілізаванага грамадства [illegible] міжнароднымі актамі, няма больш вялікай асобы, чым канцлер Вялікага княства Літоўскага **Леў Сапега** (1557—1633). Ён прайшоў многія прыступкі дзяржаўнай службы — пісар дзяржаўнай канцылярыі, падканцлер Вялікага княства, канцлер вялікі літоўскі, ваявода віленскі, гетман вялікі літоўскі, староста слонімскі, берасцейскі, магілёўскі, адзін з арганізатараў Трыбунала Вялікага княства Літоўскага — прычыніўся да стварэння найвялікшага прававога акта Сярэднявечча — Статута Вялікага княства Літоўскага.

Менавіта дзякуючы ўдзелу Льва Сапегі ў арганізацыі складанай і выключнай палітычнай акцыі па зацвярджэнні Статута новым каралём Рэчы Паспалітай — Жыгімонтам III Вазам у змесце дзяржаўнага дакумента захаваліся артыкулы, што абвяшчалі аўтаномны палітыка-прававы статус Вялікага княства Літоўскага ў складзе Рэчы Паспалітай. Коштам Льва Сапегі ён і быў выдрукаваны ў віленскай друкарні Мамонічаў. Сам Леў Сапега напісаў дзве прадмовы, адна з якіх была адрасавана да вялікага князя Жыгімонта III, другая — да грамадзян Вялікага княства Літоўскага. У іх выкладзены тэарэтычныя і палітычныя асновы пераходу да новага зводу дзяржаўных законаў.

Леў Сапега быў надзвычай адукаваным палітыкам. Меў найбагацейшую прыватную бібліятэку. Эрудыцыя, шырокі светапогляд, склад характару і дазвалялі яму прымаць актыўны ўдзел у палітычным жыцці дзяржавы, заняць адметнае месца ў кагорце дзяржаўных мужоў беларускага Сярэднявечча. Менавіта імя адной з першых асоб урадавай іерархіі нашай старажытнай дзяржавы, прававеда і стваральніка перадавога зводу законаў, якім паслугоўваліся і многія еўрапейскія дзяржавы, павінна быць нададзена ўрадавай бібліятэцы, што служыць найперш для патрэб палітыкаў сённяшняй незалежнай Беларусі.

Ігар ЧАРНЯЎСКІ,
старшыня Пастаяннай камісіі Мінгарсавета па культуры, ахове і адраджэнню гісторыка-культурнай спадчыны.

САФІЯ ПОЛАЦКАЯ.

Фота Э. ЦЕЦЯРЭЎСКАГА.

СЛОВЫ-ЧАРЫ

ПЕРШЫМ РАЗАМ, ДОБРЫМ ЧАСАМ...

Словы-чары, або замовы, у народзе называюць па-рознаму: «шэпты», «шаптанні», «замаўленні», «нагаворы», «малітвы». Любоўныя ж замовы называюць «прысушкамі», «любжамі», «прысмутамі», «адсушкамі».

Стаўленне да замоў з самых ранніх часоў іх усведамлення як з'явы побыту, з'явы ідэалагічнага парадку было вельмі складаным. З імі вяла жорсткую барацьбу афіцыяльная хрысціянская рэлігія. Але гэта барацьба прывяла да парадаксальных вынікаў. На беражліва ахоўваемую язычніцкую тканіну замоў напластоўваліся хрысціянскія элементы. Замовы не абмінуў характэрны для ўсёй народнай творчасці працэс спалучэння розных па сваёй светапоглядной накіраванасці плыняў. Таму і ў замовах мы знаходзім малітоўныя ўступы, звароты не толькі да сонца, месяца, а і да Бога, Маці Прачыстай, святых; яны ж часта і здзяйсняльнікі магічнага дзеяння ў замовах. Свайго апагею барацьба з замовамі дасягнула ў не такія і далёкія ад нас часы. Варта прыгадаць «выкараненне забабонаў» на Беларусі ў 30-я і пасляваенныя гады, шквал абвінавачванняў у адрас даследчыкаў і збіральнікаў замоў.

Негатыўны перахлёст у ацэнцы замоў, як і наогул многага ў народнай культуры, абярнуўся вялікімі стратамі не толькі для духоўнага развіцця грамадства. Пагарда да вопыту мінулага, да назапашаных стагоддзямі ведаў і практычных навыкаў, безумоўна, адбілася і на нашым фізічным здароўі. Цяпер медыцына робіць спробы прааналізаваць механізм уздзеяння замоў з псіхалагічнага пункту погляду. Феномен жывучасці замоў, відаць, можна растлумачыць значэннем менавіта слова, яго ўплывам на чалавечую свядомасць.

Гіпноз слова, вера ў яго дзейснасць аказвалі дабратворны ўплыў. Да таго ж, істотным элементам лячэбнай магіі было прымяненне лекавых траў, выкананне пэўных фізічных дзеянняў, якія лічыліся магічнымі, але фактычна былі вельмі рацыянальнымі: масажы, націранне тлушчам і рознымі настоямі траў, змыванне вадою і г. д. Зараз шырокае прымяненне атрымала псіхатэрапія, якая нярэдка робіцца на ўзроўні абалвання даверлівых людзей, прыводзіць да негатыўных вынікаў. Слова сапраўды мае вялікую сілу, яно можа і дапамагчы, і нашкодзіць. Нездарма ў народзе гавораць: «Дай Бог у добры час сказаць, у злы прамаўчаць» або «Слова міма не ляціць». Таму і да выкарыстання замоў трэба ставіцца вельмі асцярожна, не перабольшваць іх уплыву, надаючы ім глабальную сілу.

У замовах прываблівае найперш мастацкае, паэтычнае слова, дасканаласць мастацкіх сродкаў. Форма, рытмічная, гукавая арганізацыя тэксту, метафарычнасць надаюць замовам эстэтычную каштоўнасць. А прыгажосць ва ўсіх яе праяўленнях выклікае радасныя эмоцыі, што павышае жыццёвы тонус чалавека, надае яму душэўную раўнавагу, а гэта спрыяе добраму настрою і здароўю. Таму чытайце іх як мастацкія творы, захапляйцеся іх незвычайнай вобразнасцю, цікавымі нечаканымі параўнаннямі. У замовах заўсёды дзейнічае вызначаны чараўніком слова паэтам А. Блокам прынцып: што карысна — тое прыгожа, што прыгожа—тое карысна.

А тым, хто глыбока зацікавіцца замовамі, я раю часцей наведваць кнігарні. Неўзабаве выйдзе том «Замовы» з серыі «Беларуская народная творчасць», дзе сабрана мноства замоў на ўсе выпадкі жыцця. Мяркуецца таксама публікацыя невялікіх зборнічкаў, брашур («Бабуля так лячыла...», «Ідзі, хвароба, у чужы край...», «Першым разам, добрым часам», «Любіцеся, кахайцеся»). Кожны з гэтых зборнічкаў тэматычна абмежаваны: першыя два ўключаюць замовы ад хвароб, затым ахоўныя і гаспадарчыя, апошні — любоўныя.

Прыводзім некалькі ўзораў замоў розных сюжэтаў.

Галіна БАРТАШЭВІЧ.

АД ПАЖАРУ

Цар Гарадзей, агнём не ўладзей, жаркіх іскраў не раскідай, пустога дыму не пускай. Цур-амін, стаўбом дым.

АД УКУСУ ЗМЯІ

Выйду я за вароты, гляну ў чыста поле. У чыстым полі на сінім моры стаіць дуб. Што на тым дубе залатое гняздо, што ў тым гняздзе вуж-вужаніца і гад-гаданіца і ўсім вужам-гадам царыца. Не будзеш ты сваіх вужой-гадаў збіраць, не будзеш ты ім гразу даваць— паспешных, крапіўных, махавых, балатавых, гнаявых, падкалодных, межавых, земляных — не будзеш ты іх збіраць, не будзеш ты ім гразу даваць, будзе ехаць Пётр і з Пярунам і з Маланнёю, Маланнёю будзе паліць, Пярунам вам будзе гразу даваць, на сінім камені галовы адсякаць. Вуж-гад, слівень-гад, гад-гадавіца, вуж-вужаніца, вазьмі сваё жала, вазьмі (імя, каго лечыш) боль.

АД БОЛЮ ЗУБОЎ

Маладзік малады, у цябе рог залаты, на моры купайся, мне паказайся: Табе цёмныя ночы — мне светлыя вочы. Табе на высату — мне на красату. Табе на ўбытак, а мне на прыбытак. Пытайся стары ў маладога, ці баляць зубы ў мяртвога. Не баляць у Смерці і ў мяне да смерці. (Шэпчуць, як першы раз убачаць маладзік).

АД КРЫКСАЎ МАЛОМУ ДЗІЦЯЦІ

Выйду я на дварочкі, гляну я на зарочкі. Ох, зоркі вы, зарнічкі, вы родненькія сястрычкі, а катора з вас найрадзейша, а катора з вас наймілейша? Збярыце гэтай Волечкі крыксы-плаксы, занясіце на сіняе мора, на крутыя горы, на Васіньску гару. Там вам калыскі залатыя, пялюшкі шаўкавыя. Вы ж пялюшкамі адзявайцеся, а калыскамі ўзмахвайцесь.

АД УРОКУ (БЛАГІХ ВАЧЭЙ)

Першым разам, добрым часам. За сінім морам, за шчырым борам стаіць зялезны тын, пад тым тынам рассыпан чорны мак. Як таго маку ніхто не сабярэць, так раба божага (імя) ніхто не ўрачэць. Амін.

АД ЗАПОЮ

Сам Гасподзь на небе, а цар на зямлі, а мядзведзь у лесе, а мярцвец у зямлі. Мёртвыя ляжаць — яны не п'юць, не ядзяць. Няхай мядзведзь гарэлку п'е, а Васіль і ў рот не бярэ.

АД УСЯКАГА БОЛЮ

Ішоў Ісус Хрыстос і Маць Прачыстая па полю, па шырокай даліне, па сіняму каменню, па чорнаму краменню. Ісус ішоў першы, а Маць Прачыстая ішла, вярнулася — і ў раба божага (імя, каго лечыш) усякія болі мінуліся.

ПЕРАПІСКА

Адэса і беларуская прэса

У 1974 г. па стану здароўя я быў вымушаны пераехаць з Мінска ў Адэсу. За гэты час я практычна забыў беларускую мову. І я не адзін тут такі. Пакуль яшчэ свабодна чытаю і разумею беларускую гутарку, але ні размаўляць, ні пісаць ужо не магу.

Беларускія газеты да Адэсы не даходзяць, і па радыё беларуская мова не гучыць. Літаратуры на беларускай мове ў бібліятэках няма, а пра слоўнікі і гаварыць няма чаго.

Прашу вас апублікаваць маё пісьмо. Можа, знойдуцца спонсары, якія дапамогуць нам з атрыманнем газеты і слоўнікаў на беларускай мове.

Уладзімір КАЗЛОЎ.

г. Адэса.

Паважаны Уладзімір Мікалаевіч!

Паколькі і сапраўды ў падобнай сітуацыі Вы не адзін, паспрабуем дапамагчы хоць бы карыснай інфармацыяй.

Па-першае, не можа быць, што «беларускія газеты да Адэсы не даходзяць». Магчыма, іх нельга купіць у кіёсках, як гэта было раней. Але «Саюздрук» па-ранейшаму дастаўляе нашу газету яе падпісчыкам і за межы Беларусі, і за межы былога СССР. «Звязду» атрымліваюць і чытаюць на Украіне, у Якуціі, Магадане, у Амерыцы і Канадзе.... Так што пры жаданні беларускую прэсу можаце чытаць і Вы. **Нагадваем падпісны індэкс «Звязды» — 63850.** Адзінае, што вас можа засмуціць — новая падпісная цана: на год — 124 рублі 80 капеек, на месяц — 10 рублёў 40 капеек.

Другое, наконт слоўнікаў. Іх вы можаце заказаць у адной з наступных кнігарань: **220089, Мінск, Чыгуначная, 27-а, магазін № 31 «Кніга—поштай» ці 220123, Мінск, Варвашэні, 42, магазін № 24, аб'яднанне «Белкніга».** (Заказы трэба афармляць на паштоўцы).

Калі вы будзеце сачыць за выпускамі «Беларушчыны», то заўсёды знойдзеце там інфармацыю пра новую мовазнаўчую і гістарычную літаратуру. Мяркуем, што для беларусаў, якія апынуліся ў рускамоўным асяроддзі, будзе карысным **«РУССКО-БЕЛОРУССКИЙ РАЗГОВОРНИК»,** выпушчаны нядаўна выдавецтвам «Народная асвета».

Вось што гаворыць яго аўтар, мовазнаўца Арнольд МІХНЕВІЧ:

— Я імкнуўся, каб кожны з раздзелаў кнігі быў даступны, зразумелы нават таму, хто ўпершыню сутыкаецца з беларускай мовай. Але, рыхтуючы размоўнік, я меў на ўвазе і тое, што многія беларусы зараз хочуць удасканальваць сваю гутарковую мову. А паколькі яны гавораць і па-руску, і па-беларуску, то нярэдка блытаюць «моўныя ўстаноўкі». Таму супастаўленні, знаёмства з паралельнымі бытавымі дыялогамі, што прыводзяцца ў кнізе, могуць быць карыснымі.

А вось беларускія прыказкі, дыялогі з мастацкай літаратуры і фальклору прыводзяцца ўжо без перакладу на рускую мову. Бо, на мой погляд, прыказкі павінны несці ў сабе загадку, таямніцу. Што ж да мастацкіх тэкстаў, то, папрацаваўшы нейкі час з размоўнікам, чытач быццам падрыхтуецца да экзамену перад самім сабой. Я ж разумею, што эфектыўнасці можна дасягнуць толькі тады, калі прыцягваеш да слова не сілком, не гвалтоўна.

***

Застаецца дадаць, што Арнольд Яфімавіч Міхневіч сумесна з Надзеяй Міхайлаўнай Навічэнка завяршылі работу над англа-беларускім размоўнікам. Так што паціху і Беларусь крочыць у свет.

ХАТНЯМУ МАЙСТРУ

Умеем усё рабіць...

Усе ведаюць, як цяжка **ЗРАБІЦЬ АДТУЛІНУ Ў БЕТОННАЙ СЦЯНЕ,** каб павесіць карціну, гадзіннік і г. д. Але варта ведаць, што можна прыклейваць да бетона кручкі клеем. З дзюралевай пласцінкі размерам 40×50 мм робяць кручок. Са сцяны выдаляюць кавалачак шпалераў і слой тынкоўкі пад імі (ён звычайна мае таўшчыню некалькі міліметраў), затым на бетон наносяць 4—8 слаёў клею з перапынкамі на падсыханне. Задні бок кручка абястлушчваюць і таксама пакрываюць двума слаямі, пасля чаго накладваюць на яго кавалачак баваўнянай тканіны, праклейваюць яе, а затым падсушваюць. У заключэнне абедзве паверхні пакрываюць клеем, і кручок прыціскаюць да сцяны. Праз суткі на яго можна вешаць груз у некалькі кілаграмаў.

***

КЛЮЧ ДЛЯ АДКАРКОЎВАННЯ БУТЭЛЕК з прахаладжальнымі напіткамі будзе заўсёды пад рукой, калі ў ключы ад кватэры (а ён заўсёды пры сабе) зрабіць выраз для коркаў.

Дзве працаёмкія аперацыі — замазванне і заклейванне адтулін у вокнах можна замяніць адной лёгкай. Разагрэйце парафін, набярыце ў шпрыц (без іголкі) і залівайце ім адтуліны. Грэць парафін і шпрыц прасцей за ўсё ў вадзе пры тэмпературы каля 70 градусаў.

***

ЯК ПЕРАСОЎВАЦЬ ЦЯЖКУЮ МЭБЛЮ, каб і самім не надрывацца, і падлогу не драпаць? Гэтая праблема хвалюе многіх. Коратка абагульняючы вопыт спецыялістаў, можна рэкамендаваць наступныя пяць спосабаў.

1. Пад ножкі падкласці поліэтыленавыя накрыўкі ад слоікаў.

2. Адрэзаць чатыры кавалкі сырой бульбіны таўшчынёй 30—40 мм і дыяметрам разы ў два большыя за размер ножкі. Затым выразаць у іх гнёзды для ножак і падкласці пад ножкі.

3. Падсунуць пад ножкі тоўсты шарсцяны дыванчык. Такім спосабам зручна пераадольваць парогі. Адзін чалавек цягне дыванчык, другі штурхае шафу.

4. Падкласці пад ножкі пакеты з-пад малака: яны пакрыты парафінам і добра слізгацяць па падлозе.

5. Нічога нікуды не падсоўваць, а мяркуемую трасу нацерці вільготным мылам ці пакрыць яе тоўстым слоем воску.

***

Калі вы не абзавяліся яшчэ **ЧАЙНІКАМ СА СВІСТКОМ,** то можаце «агучыць» свой стары, заслужаны чайнік. Са старой гумавай цацкі дастаньце свістульку, прасвідруйце ў накрыўцы чайніка адтуліну і завальцуйце ў яго свістульку на гумавых пракладках. Цяпер у момант, калі чайнік закіпіць, раздасца запрашальны да чаю свіст.

***

КАБ ЗАХАВАЦЬ АБЦАСЫ ад хуткага сточвання, трэба ўставіць у іх знізу 1—2 болцікі. Болцікі бяруць дыяметрам 5—6 мм з галоўкай 10—11 мм. У месцах, дзе абцас больш за ўсё зношваецца, прасвідроўваюць неглыбокія ямкі і ўстаўляюць у іх болцікі. Калі яны сточацца, іх лёгка замяніць новымі.

Для той жа мэты ў абцас можна ўціснуць 2—3 шарыкі (дыяметрам 5—8 мм) ад падшыпніка, таксама прасвідраваўшы папярэдне паглыбленні ў тры чвэрці дыяметра шарыка. Гума будзе шчыльна ахопліваць шарыкі, і яны не выпадуць. Знос абцаса запавольваецца ў некалькі разоў.

***

ПРАСАВАЛЬНУЮ ДОШКУ для эканоміі месца можна прыладзіць з унутранага боку дзверак насценнай шафы. Падпорка і сама дошка мацуюцца на петлях. У нерабочым стане яна адкідваецца ўверх.

З кавалка паралону, заціснутага ў бляшаны трымальнік, атрымліваецца **зручны пэндзаль.** Ім добра растушоўваць фарбы, бо ён не пакідае палосак. Мыць яго не трэба — засохлы паралон проста замяняецца новым.

***

Калі для свідравання бетону ў вас не аказалася **ПАБЕДЗІТАВАГА СВЯРДЗЁЛКА,** яго можна замяніць прабойнікам з набору «Мара навасёла». Устаўлены ў патрон дрэлі, ён нядрэнна бярэ бетон.

***

Не спяшайцеся выкідваць расцягнуты **УШЧЫЛЬНЯЛЬНІК КАСТРУЛІ-СКАРАВАРКІ.** Каб падоўжыць тэрмін яго службы, дастаткова разрэзаць ушчыльняльнік і ўкараціць яго да патрэбнага размеру. Нягледзячы на створаны стык, герметычнасць каструлі не парушыцца.

***

Існуе «нехімічны» спосаб **БАРАЦЬБЫ З КАМАРАМІ І МУХАМІ,** якія заляцелі ў дом. Іх засмоктваюць пыласосам. Камары ўцягваюцца і тыя, што сядзяць, і тыя, што лятаюць, мухі — якія сядзяць нерухома. Пыласосам дзейнічаць зручней, чым мухабойкай, да таго ж сцены не пэцкаюцца.

АЗБУКА ЛЕКАВЫХ РАСЛІН

Лакрычнік

КОРАНЬ ЛАКРЫЧНІКУ МОЖНА КУПІЦЬ У АПТЭКАХ. Выкарыстоўваецца адвар: 10 г кораня (1 ст. лыжка) на 200 мл кіпню, закрываюць накрыўкай, награваюць на кіпячай вадзяной лазні 20 мінут, настойваюць 1—2 гадзіны, працэджваюць, затым адціскаюць сыравіну, што засталася, даліваюць кіпнем да аб'ёму 200 мл і п'юць па 1 ст. лыжцы 4—5 разоў у дзень.

Назва гэтай расліны найбольш часта сустракаецца ў старажытных рэцэптах, якія выпісваліся ў Карэі, Японіі, Індыі і Кітаі. Аднак у нашы дні папулярнасць лакрычніка ўжо не такая вялікая. У навуковай медыцыне ён выкарыстоўваецца ў асноўным як абвалакальны, памякчальны, лёгкі слабіцельны сродак, а таксама для паляпшэння смаку горкіх лекаў і дзіцячых мікстур (лакрычнік намнога саладзейшы за цукар). Тым больш незразумелай, загадкавай уяўляецца цікавасць, якая праяўлялася да яго старажытнымі ўрачамі.

У чым жа сакрэт гэтай расліны? Як удалося заняць ёй першае месца на п'едэстале славы ўсходняй медыцыны, пацясніўшы з яго нават легендарны жэньшэнь? Каб адказаць на гэтыя пытанні, трэба было дасканала вывучыць лакрычнік. І што ж выявілі вучоныя? Аказалася, што ў лакрычніку ўтрымліваюцца рэчывы, блізкія як па сваёй будове, так і па дзеянню да стэроідных гармонаў, якія прадуцыруюцца коркавым слоем наднырачнікаў і валодаюць надзвычай моцнымі супрацьзапаленчымі ўласцівасцямі. Дзякуючы гэтым гармонам забяспечваецца наша ўстойлівасць да розных хваробатворных працэсаў. Было

ўстаноўлена таксама, што расліна гэтая валодае спазмалітычным і супрацьалергічным дзеяннем. Дапамагае арганізму лепш, больш поўна засвойваць іншыя лекавыя прэпараты і актывізуе іх дзеянне.

Даследаванні апошніх гадоў пацвердзілі і навукова абгрунтавалі даўно вядомыя інда-тыбецкай медыцыне не толькі супрацьзапаленчае, але і супрацьпухліннае дзеянне лакрычніку. Ён валодае і супрацьмікробным дзеяннем, стымулюючым і танізуючым уплывам на арганізм. Лакрычнік цяпер з поспехам прымяняецца пры язвеннай хваробе страўніка і дванаццаціперснай кішкі, экземе, алергічных дэрматытах, новаўтварэннях, а таксама пры стомленасці. Словам, корань лакрычніку аказаўся сапраўдным кладам гаючых рэчываў, якія садзейнічаюць як пры ўнутраным, так і пры вонкавым прымяненні вылячэнню ад самых розных хвароб.

Парады на ўсякі выпадак

Захоўвайце асобна хлеб пшанічны і жытні: калі яны разам, белы хлеб лёгка ўспрымае пах чорнага, губляе смакавыя якасці.

Хлеб чарсцвее марудней, калі загарнуць яго ў чыстую белую паперу ці тканіну.

Калі трэба хутка зварыць бульбу, неабходна пакласці ў ваду лыжку маргарыну.

Саліць бульбу лепш за ўсё перад самым канцом варкі, за 5—10 мінут да зняцця каструлі з агню. Гэтым удаецца захаваць у ёй больш мінеральных соляў.

Урачы рэкамендуюць піць малако павольна і маленькімі глыткамі, заядаючы яго хлебам, пячэннем і г. д. Калі піць малако хутка і вялікімі глыткамі, то яно, трапляючы ў страўнік, падвяргаецца хуткаму ўздзеянню кіслага страўнікавага соку, ад чаго згортваецца вялікімі цяжкаператраўляльнымі кавалкамі.

Малако ў бутэльках ці пакетах, купленае ў магазіне, можна ўжываць без дадатковага кіпячэння.

Масла доўга захоўвае свой смак, калі яго загарнуць у тонкую анучку, насычаную воцатам, і змясціць пад перавернутую глыбокую талерку ці каструлю. Пакладзіце туды ж два кавалачкі цукру.

На шкарлупіне яйка могуць быць мікробы, таму, перш чым разбіць, памыйце яго.

РОЗГАЛАС

ЗАНАДТА ДАРАГІЯ В'ЕТНАМЦЫ

ВІЦЕБСК. У кіраўніцтва фабрыкі «Чырвоны Кастрычнік», якая сабралася адправіць у В'етнам прыезджых рабочых, літаральна мову адняло... Аказалася, для таго, каб вярнуць на радзіму 30 рабочых, трэба выкласці за авіярэйс 6 мільёнаў рублёў. Астатнія в'етнамскія «гастарбайтары» рызыкуюць нагуле не ўбачыць свой паўвостраў.

КЕМЕЛІШСКАЯ СШ: У НАГУ З ЧАСАМ

АСТРАВЕЦКІ РАЕН (А. Дук). Пачынаючы з другога класа вывучаюць цяпер замежную мову вучні Кемелішскай сярэдняй школы. Праўленне мясцовага калгаса выдзеліла грошы на сучаснае абсталяванне для лінгафонных кабінетаў, якое ўжо ўстаноўлена спецыялістамі вільнюскага завода «Эльта». У аснову навучання пакладзена методыка ў спецшколах. Закупляюцца таксама дыяфільмы, грампласцінкі з замежнымі тэкстамі. Калгас тым часам падрыхтаваў і новы падарунак — відэамагнітафон. Ён спатрэбіцца для прагляду англамоўных дзіцячых фільмаў.

СПЯШАЙЦЕСЯ ДА РЭРЫХА

Сцвярджэннем прыгажосці, шматаблічнасці, бесперапыннасці жыцця прасякнуты карціны славутага мастака Мікалая Рэрыха. Выстава яго арыгінальных твораў, прэзентацыя якой адбылася ў рэспубліканскім Палацы мастацтва, арганізавана Міжнародным і Беларускім фондамі Рэрыхаў.

Іван ЖДАНОВІЧ.

РЭКЛАМА І ПЕЙЗАЖ — ЗА АКНОМ

БРЭСТ. Сценка пасажырскага вагона, як і экран тэлевізара, можа служыць выдатным месцам для размяшчэння рэкламы. Сярод пасажыраў, безумоўна, ёсць і бізнесмены. Так справядліва вырашылі чыгуначнікі Брэста. І пачалі размяшчаць за грошы рэкламную інфармацыю ў вагонах. З'явіліся рэкламныя шчыты і ля аўтастрады Мінск—Берлін. Што ж, рынак дыктуе свае законы, тым больш, што рэклама — рухавік гандлю.

ЦІ БУДЗЕ ЦЁПЛА Ў НАШЫМ ДОМЕ?

Цяперашні ацяпляльны сезон на Гомельшчыне, дзякуй Богу, праходзіць паспяхова. Заяўкі ўсіх гарадоў і раёнаў на паліва былі задаволены своечасова і, як кажуць, з гакам. Зараз клапоцяцца аб тым, каб і ў наступны сезон у людзей не было ніякіх праблем з ацяпленнем дамоў і кватэр.

Ужо заключаны шэраг дагавораў з многімі арганізацыямі Расіі, Украіны і Беларусі на пастаўку вобласці вугалю, торфабрыкету і дроў. Вугаль пачынае прыбываць з Луганска, рыхтуе яго да адпраўкі і Кузбас. Здаецца, пастаўшчыкі сур'ёзна адносяцца да сваіх абавязацельстваў. Толькі вось чаму з аддзела паліва аблвыканкома паляцелі да іх тэлеграмы: пачакайце, як кажуць, не адгружайце вугалёк. Аказваецца, гарраённыя паліва «селі» ў галёну з-за шалёных цэн на паліва, якія ў свабодным палёце ўзняліся ў 40—50 разоў.

Няцяжка падлічыць, колькі трэба заплаціць пастаўшчыкам толькі за заяўленыя 182 тысячы тон вугалю, калі адна тона яго каштуе 2.200 рублёў. А трэба набыць яшчэ вялікую колькасць торфабрыкету і дроў адпаведна па цане 800 і 200 рублёў за кожных тону і кубаметр. Заўважым, што насельніцтву вугаль адпускаецца за 46 з палавінай рублёў за тону, торфабрыкет — 33 і дровы—10 рублёў. У гэтым наглядна праяўляюцца клопаты дзяржавы аб яго сацыяльнай абароне. А ці падумала яна аб службах паліва, калі на яго кампенсацыю выдзеліла на ўсю вобласць усяго 58 мільёнаў рублёў?

— Гэта ж гулькін нос,— гаворыць начальнік аддзела паліва аблвыканкома Цімафей Глушакоў. — Каб нашы службы не вылецелі ў трубу, а насельніцтва было ў поўнай меры забяспечана цяплом, па самых сціплых падліках неабходна яшчэ 250—300 мільёнаў рублёў.

Востра стаіць таксама і пытанні з будаўніцтвам і рэканструкцыяй гэтых службаў у Мазыры, Ельску і Акцябрскім, на што сёння не адпушчана ні рубля. Трывожыць таксама яўна недастатковае выдзяленне для транспарту аддзелаў (дарэчы, ён тут стары, зношаны) бензіну, адсутнасць на радзе чыгуначных станцый, дзе разгружаюцца вагоны з палівам, спецыяльных пуцей.

Як нам вядома, у падобнай сітуацыі знаходзіцца служба паліва і іншых абласцей. Значыць, праблема гэта рэспубліканскага маштабу. Дык ці не мэтазгодна было б разгледзець яе на ўрадзе і Дзяржкамплане з удзелам усіх зацікаўленых міністэрстваў і ведамстваў? Халодных адносін да цяпла, якое па сваёй сацыяльнай значнасці ніколькі не ўступае забяспечанасці насельніцтва самым неабходным — хлебам — пры ўсіх нашых фінансавых і эканамічных цяжкасцях быць не павінна.

Уладзімір ПЕРНІКАЎ.

СТУДЭНТЫ ЎЗБРОЙВАЮЦЦА

ОРША. На чыгуначнай станцыі затрыманы студэнт Наваполацкага політэхнічнага інстытута С. У яго былі выяўлены дзве баявыя гранаты Ф-1 з запаламі, пісталет з газавымі патронамі і балончык з нервова-паралітычным газам. «Арсенал» канфіскаваны, студэнт, знаходзячыся ў ізалятары часовага ўтрымання, дае паказанні.

ЗЯМЛЯ, ЛЮДЗІ І ГАЗЕТЫ

МАГІЛЁЎ (**А. Санчук**). Учора нарадзілася яшчэ адна абласная газета — «Зямля і людзі». Выйшаў у свет яе першы нумар.

Заснаваў штотыднёвік абласны камітэт па сельскай гаспадарцы і прадуктах харчавання. Натуральна, яна трымаецца адпаведнага напрамку, разлічана ў першую чаргу на сялян. Звяртае на сябе ўвагу той факт, што новая газета не пабаялася выходзіць на беларускай мове.

ЗАМЕЖЖА

ГОРАД МОЖА СПАЦЬ СПАКОЙНА

ПЕКІН. Цяньцзінь, адзін з прамысловых цэнтраў Кітая, больш не тоне. Такой навіной са спасылкай на муніцыпальныя ўлады парадавала гараджан агенцтва Сіньхуа.

Больш дакладна, гэты горад «прасеў» за мінулы год толькі на 9—12 мм, тады як за перыяд з 1959 па 1985 гг. некаторыя гарадскія раёны паспелі апусціцца больш чым на два метры.

САЛЬМАНЕЛА БУДЗЕ ПЕРАМОЖАНА

Вучоныя ЗША распрацавалі метад, які дазваляе знаходзіць яйкі, заражаныя бактэрыяй сальманелы.

Яны ўстанавілі, што ў адрозненне ад здаровых заражаныя бактэрыяй сальманелы яйкі рэзаніруюць — пры іх гукавым апраменьванні гук больш высокай частаты. У ходзе праводзімых эксперыментаў была дакладна выяўлена наяўнасць бактэрыі сальманелы ў 25 працэнтаў з агульнай колькасці заражаных яек. Вучоныя лічаць, што яны на правільным шляху і далейшыя даследаванні ў гэтай галіне дазволяць стварыць танную і высокаэфектыўную сістэму, якая можа быць выкарыстана ў харчовай прамысловасці.

Стварэнне такой устаноўкі надзвычай важнае, бо ў выніку атручэння бактэрыяй сальманелы штогод у Злучаных Штатах шпіталізуюцца амаль 4 мільёны чалавек.

ЛЕАПАРДУ БЫЛО НУДНА!

МАСЕРУ. Нічога такога ў Афрыцы яшчэ не здаралася: леапард загрыз чалавека, які знаходзіўся ў... доме. Трагедыя разыгралася на досвітку ля ўезду ў вядомы паўднёваафрыканскі нацыянальны парк Кругера. Крыважэрная жывёліна прабралася праз акно ў вартаўнічую будку і напала на 40-гадовага служачага парку, які задрамаў. Работнікі, што прыйшлі падмяніць Томаса, пайшлі па следу і ў хуткім часе падстрэлілі дарослую самку леапарда.

Я не прыпамінаю другога такога выпадку, сказаў кіраўнік аддзела аховы прыроды парку. Вядома, леапарды нападаюць на людзей у лесе, саскокваючы зверху. Пры гэтым, як правіла, яны бываюць або хворыя, або вельмі галодныя. А «наша» людаедка аказалася абсалютна здаровай і не галоднай.

«Сонг-і Пасот» — так па-карэйску называецца унікальны «сасновы грыб», які расце на Карэйскім паўвостраве і здаўна лічыцца найбольш самым смачным далікатэсам карэйскай нацыянальнай кухні.

Як правіла, «сасновы грыб» расце ў горных лясах Карэйскага паўвострава ў добра правятрываемых і сухіх месцах. Часцей за ўсё гэтыя дары прыроды можна знайсці пад соснамі, узрост якіх перавышае 30 гадоў. Спецыялісты гавораць, што эксперыменты пацвердзілі немагчымасць вырошчвання «сасновага грыба» ў цяпліцах—ён расце толькі «на волі».

Лічыцца, што «сасновыя грыбы» не толькі вельмі смачныя, але і маюць лекавыя ўласцівасці: экстракты з іх прымяняюцца для лячэння розных ракавых пухлін і дысфункцый страўніка.

РАБОТА — ДАРАЖЭЙ ЗА ЎСЁ

ЛОНДАН. Па меры таго, як працяглы спад у эканоміцы ўсё часцей напамінае аб сабе ў штодзённым жыцці, галоўнай прычынай стрэсу, зведваемага брытанцамі, становяцца праблемы на рабоце, а не такія тыповыя асабістыя беды і клопаты, як смерць блізкіх, развод або наваселле. Аб гэтым сведчаць вынікі апытання, праведзенага дабрачыннай арганізацыяй Майнд.

ЭВМ НА СЛУЖБЕ ПРАВАСУДДЗЯ

САН-ФРАНЦЫСКА. «Чаму вам запатрабавалася для гэтага так многа часу?» — спытала Дэнітра Данмор паліцэйскіх агентаў, калі тыя прыйшлі арыштаваць яе па абвінавачванню ў забойстве, падпале і рабаванні праз восем гадоў пасля завяршэння гэтых злачынстваў. Тады, у 1984 годзе, 12-гадовая Дэнітра і 15-гадовая Дэтра Эдвардс з'явіліся да хворай, адзінокай 84-гадовай Вірджыніі Хоган, пабілі яе і прывязалі да ложка. Затым, ачысціўшы халадзільнік і забраўшы касметыку, падпалілі кватэру, каб схаваць сляды злачынства. Пажар быў патушаны, але старая жанчына атруцілася ядавітым паветрам і праз шэсць дзён памерла.

Паліцыі не ўдалося адразу раскрыць гэта злачынства, але адпячаткі пальцаў, знойдзеныя на бутэльцы, якой білі ахвяру, былі занесены ў камп'ютэр. І толькі выпадковая праверка Дэнітры Данмор, абвінавачваемай у дробным крадзяжы, праз паліцэйскі банк даных паказала, што адпячаткі пальцаў затрыманай ідэнтычныя адпячаткам пальцаў на бутэльцы, знойдзенай на месцы злачынства ў Сан-Францыска.

Цяпер абедзве злачынцы ўзяты пад варту. Паколькі ў момант учынення злачынства ім было менш як 16 гадоў, іх будуць судзіць як непаўналетніх.

ХОЧАШ КІРАВАЦЬ — ВЫВУЧАЙ ХІНДЗІ

ДЭЛІ. «Лятучыя» інспекцыйныя атрады ствараюцца ў індыйскім штаце Хімачал-Прадэш. Яны будуць раптоўна з'яўляцца ў адміністрацыйных установах і правяраць, як выконваецца рашэнне мясцовага ўрада аб пераходзе справаводства з англійскай мовы на мову хіндзі. Ужо ў гэтым годзе ў Хімачал-Прадэш пішучыя машынкі з лацінскім алфавітам уступяць месца апаратам са шрыфтам на хіндзі. Прымяненне першых улады маюць намер забараніць, а вінаватых строга караць. Чыноўнікі, калі яны не хочуць нажыць сабе непрыемнасцей, павінны паклапаціцца аб тым, каб на дзвярах іх кабінетаў былі таблічкі на хіндзі.

ВАЛАКІТЫ БУДЗЕ МЕНШ

ТОКІО. Міністэрства замежных спраў Японіі мае намер значна спрасціць працэдуру выдачы японскім грамадзянам пашпартоў для зарубежных паездак. Змяншаюцца і іх памеры. Новыя дакументы больш зручнага «кішэннага фармату» будуць выдавацца японцам з лістапада гэтага года. І яшчэ адно важнае новаўвядзенне: тэрмін дзеяння пашпарта прадаўжаецца з пяці да дзесяці гадоў.

САБАКА — СЯБАР, АЛЕ...

БУЭНАС-АЙРЭС. Палярныя сабакі павінны пакінуць Антарктыду, таму што іх прысутнасць на «Белым кантыненце» стварае экалагічныя праблемы — прынятае аб гэтым яшчэ ў лістападзе 1990 года рашэнне Міжнароднага навуковага камітэта па даследаванню Антарктыды пачынае выконвацца Аргенцінай.

Куба перажывае так званы «асаблівы перыяд у мірны час». Эканамічныя цяжкасці яе становяцца ўсё больш відавочнымі. Па меры таго як за апошні год вуліцы кубінскіх гарадоў запаўняліся веласіпедамі, што замяняюць аўтатранспарт, на палях краіны з'яўлялася ўсё больш быкоў у ролі трактароў.

Сёння амаль 100 тысяч быкоў задзейнічаны на сельскагаспадарчых работах і яшчэ 100 тысяч «праходзяць працэс навучання».

АЎТАМАБІЛЬ НЕ РАСКОША ЦЯПЕР І ДЛЯ КІТАЙЦА

ПЕКІН. Кітай намерваецца ў бліжэйшы час адкрыць першы ў краіне магазін па продажу аўтамабіляў.

Свабодны продаж машын у Кітаі з'яўляецца вялікай падзеяй для краіны, грамадзянам якой раней, нягледзячы на наяўнасць сродкаў, не дазвалялася набываць аўтамабілі без афіцыяльнага на тое дазволу. Улады давалі яго даволі скупа, часта прымешваючы да гэтага ідэалагічныя матывы.

Такім чынам, настаў час, калі кітайцы, якія маюць грошы, адразу і без перашкод змогуць набыць розныя легкавыя аўтамабілі, джыпы і матацыклы, праўда, пакуль што толькі кітайскай вытворчасці.

Па матэрыялах інфармацыйных агенцтваў і друку.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

◆ Міністр абароны Злучаных Штатаў Амерыкі Рычард Чэйні заявіў аб маючым адбыцца значным скарачэнні ўзброеных сіл краіны. Выступаючы ў кангрэсе, Чэйні падкрэсліў, што да 1995 года амерыканскія ўзброеныя сілы будуць скарочаны на 25 працэнтаў у выніку змяншэння пагрозы з боку Усходняй Еўропы і былога Савецкага Саюза. Аднак для стабілізацыі абстаноўкі ў свеце войскі ЗША застануцца за межамі краіны.

◆ Міністры замежных спраў дзесяці краін Балтыкі сустракаюцца ў гэтыя дні ў Капенгагене з мэтай заснавання Балтыйскага савета, задачай якога будзе ўстанаўленне гандлёвых і культурных сувязей паміж краінамі рэгіёна. Новы савет будзе таксама каардынаваць эканамічную дапамогу новым дзяржавам балтыйскага рэгіёна. У Балтыйскі савет увойдуць і прадстаўнікі Эстоніі, Латвіі, Літвы, Польшчы, якія спрабуюць выратаваць свае эканомікі ў выніку распаду камуністычнай сістэмы.

◆ У Алжыры аб'яўлена аб роспуску ісламскага фронта выратавання. Урад абвінаваціў фронт у падрыўной дзейнасці, якая пагражае бяспецы дзяржавы. Кіраўніцтва фронта мае намер падаць апеляцыю ў вярхоўны суд Алжыра.

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

◆ 48 краін — удзельніц нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе — дамовіліся абмежаваць маштабы манеўраў наземных сіл і танкавых часцей на тэрыторыі кантынента. Пагадненне прадугледжвае таксама абмен ваеннай інфармацыяй паміж краінамі СБСЕ. Яно будзе прапанавана для падпісання ў канцы месяца ў Хельсінкі кіраўнікам дзяржаў СБСЕ. Як паведаміў прадстаўнік Злучаных Штатаў Амерыкі, пагадненне прадугледжвае правядзенне краінамі СБСЕ адзін раз у два гады манеўраў, у якіх могуць удзельнічаць не больш 40 тысяч ваеннаслужачых і 900 танкаў. Акрамя гэтага ў год можна праводзіць не больш трох вучэнняў з колькасцю ўдзельнікаў не больш 25 тысяч ваенных і 400 танкаў, і не больш шасці — з удзелам 13 тысяч чалавек і 300 танкаў.

◆ Албанская дэмакратычная партыя заклікала пакласці канец разбоям і рабаванням, што пракаціліся па краіне. Лідэр партыі сказаў, што цярплівасць павінна быць праяўлена па крайняй меры да канца сакавіка, калі адбудуцца ўсеагульныя выбары. Ён патрабаваў, каб урад прыняў меры па падтрыманню парадку ў Албаніі. У ходзе беспарадкаў загінулі па меншай меры восем чалавек.

РАДЫЁ «СВАБОДА»

◆ Францыя і Турцыя выказалі гатоўнасць стаць пасрэднікамі ва ўрэгуляванні азербайджана-армянскага канфлікта вакол Нагорнага Карабаха. Кіраўніцтва Арменіі хоча бачыць у гэтай ролі ААН або якую-небудзь іншую міжнародную ўплывовую арганізацыю. Азербайджанскі бок згодны на любую трэцюю сілу.

◆ Пазаўчора ў памяшканні Маскоўскага абласнога ўпраўлення ўнутраных спраў успыхнуў пажар. Полымем і дымам былі ахоплены тры паверхі шасціпавярховага дома, што знаходзіцца ў цэнтры Масквы. Як паведаміў прадстаўнік пажарнай аховы Масквы Югаў карэспандэнту Асашыэйтэд Прэс, пажарнікі патушылі агонь на працягу двух гадзін. На яго думку, знішчана частка архіваў упраўлення ўнутраных спраў. Прычынай пажару стала, мяркуючы па ўсяму, замыканне электрасеткі.

◆ Варажуючыя групоўкі сербаў і мусульман разабралі барыкады ў цэнтры сталіцы Босніі і Герцагавіны Сараеве. Лідэры груповак заявілі, што яны бяруць на сябе адказнасць за падтрыманне міру і захаванне бяспекі. Непарадкі ўспыхнулі ў мінулую нядзелю пасля завяршэння рэферэндуму па пытанню незалежнасці. Мясцовае насельніцтва пярэчыць супраць аддзялення Босніі і Герцагавіны ад Югаславіі.

◆ Радыёстанцыя «Свабодная Еўропа» пачала вяшчаць на ультракароткіх хвалях на Балгарыю. Праграмы яе будуць прымацца ў Сафіі і яе прыгарадах.

◆ Краіны Паўночнага Савета заявілі аб аказанні дапамогі дзяржавам Прыбалтыкі для развіцця дробнага і сярэдняга бізнесу. На ажыццяўленне гэтай праграмы на тры гады выдаткоўваецца 125 мільёнаў долараў. У Савет уваходзяць Швецыя, Нарвегія, Фінляндыя, Данія і Ісландыя.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

КРЫМІНАЛЬНАЯ ХРОНІКА

КАМЕНЬ ЗА ПАЗУХАЙ

З начальнікам прэс-бюро Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь падпалкоўнікам Юрыем Ражавым прыемна пагутарыць на самыя розныя тэмы. Чалавек ён гаваркі, таварыскі. І — дасведчаны. А сама служба дазваляе падпалкоўніку трымаць у памяці сотні і нават тысячы выпадкаў і прыкладаў з нашага шматграннага, складанага і супярэчлівага жыцця...

Два дні назад сустрэў Юрыя ў мінскім метро. Разгаварыліся. І паведаміў ён выпадак, які проста не мог не ўзрушыць.

...Па свайму маршруту раніцай 3 сакавіка ішоў аўтобус № 92. Спяшаліся людзі на работу, заходзячы і выходзячы з салона на прыпынках. Але на адным з іх аўтобус не спыніўся: вадзіцель, хутчэй за ўсё, проста забыўся пра яго. І тут да кабіны шафёра рашуча рушыў адзін з пасажыраў. У руцэ ён трымаў невядома дзе ўзяты звычайны камень. Разбіўшы ім шкло кабіны, пасажыр нанёс вадзіцелю ўдар па галаве...

Хуліган Ш. арыштаваны. Ён, дарэчы, працуе на Мінскім трактарным. Узбуджана крымінальная справа, і неўзабаве дзікун (а як інакш назваць яго?!) паўстане перад судом.

Анатоль ФЁДАРАЎ.

НЕ РАЎНУЙЦЕ, МУЖЫКІ, НЕ РАЎНУЙЦЕ

ГОМЕЛЬ (**У. Пернікаў**). З надыходам вясны нашы жанчыны расцвітаюць, нібы тыя кветкі, яшчэ больш прыцягваючы ўвагу прадстаўнікоў моцнага полу. І асабліва напярэдадні свята 8 Сакавіка, калі жанчыны, нягледзячы на ўсе жыццёвыя нягоды, якія шчыльна ахінулі іх, радуюцца новаму дню, усміхаюцца добраму чалавеку, атрымліваюць ад сваіх сяброў і знаёмых падарункі і кветкі.

Але ці падабаецца такое мужчынам, якія прывыклі лічыць жанчын «сваімі» і нічыімі больш? Аказваецца, не вельмі. Так, 70-гадовы пенсіянер Ф. С. не змог перанесці гэтага. Прыраўнаваўшы В. К., якая амаль на дваццаць гадоў маладзейшая за яго і з якой ён нават не распісаны, ён падпільнаваў яе на вуліцы, калі яна ішла на работу і... парэзаў твар. В. К. не змагла пастаяць за сябе і свята правядзе ў бальніцы.

Затое гамяльчанка В. М. хутка ўціхамірыла свайго 40-гадовага мужа, калі ён паспрабаваў высвятляць некаторыя абставіны і хацеў палічыць ёй рэбры. Жанчына выкарыстала ў ролі зброі малаток, пасля чаго муж на пэўны час заняў ложак у бальніцы.

Бяром у рукі паяльнік

У хатніх справах нярэдка ўзнікае неабходнасць што-небудзь запаяць ці прыпаяць.

Для паяння найбольш зручны ЭЛЕКТРЫЧНЫ ПАЯЛЬНІК: ён хутка награецца і добра трымае патрэбную тэмпературу.

Паверхню, якая прызначана для запайвання, трэба спачатку зачысціць напільнікам ці вострым нажом. Пэндзлікам ці ватай, накручанай на палачку, змазаць ачышчанае месца паяльнай вадкасцю (насычаны раствор цынку ў салянай кіслаце). Нагрэтым паяльнікам дакранаюцца да нашатыру (у кавалку ці ў парашку). Пры рабоце электрапаяльнікам замест нашатыру бяруць каніфоль.

Калі пры гэтым з'явіцца лёгкі дымок, значыць, паяльнік нагрэты дастаткова. Нашатыр ачысціць канец паяльніка, які пасля гэтага трэба прыкласці да прыпою і трымаць, пакуль прыпой не пачне плавіцца. Затым захапіць канцом паяльніка крыху прыпою і яшчэ раз пацерці яго аб нашатыр: паяльнік, як кажуць, «залудзіцца», будзе добра захопліваць прыпой.

Набраўшы на паяльнік прыпой, трэба асцярожна перанесці яго на месца пайкі і разраўняць на яго паверхні. Паўтарыць аперацыю некалькі разоў, пакуль прыпой не закрые ўсе адтуліны. Калі прыпой астыне, запаянае месца рэкамендуецца працерці сырой анучкай і зачысціць напільнікам.

Вялікае значэнне мае тэмпература паяльніка. Нявопытныя ў гэтай справе людзі стараюцца звычайна нагрэць паяльнік як мага мацней. Гэтага якраз рабіць не варта, бо пры высокай тэмпературы прыпой становіцца занадта вадкім і не трымаецца на паяльніку.

Калі падлога брудная

ПРЫ МЫЦЦІ ПАДЛОГІ НЕАБХОДНА ПАМЯТАЦЬ, ШТО ЗАЛІШНЕ ВАДЫ НА ЕЙ БЫЦЬ НЕ ПАВІННА.

Драўляную нефарбаваную падлогу лепш за ўсё мыць карчовай шчоткай ці металічнай стружкай, а калі іх няма, то венікам-голікам. У ваду трэба дабаўляць соду ці шчолак. Класці на падлогу дываны і дарожкі рэкамендуецца толькі пасля таго, як яна зусім высахне.

153

Пры мыцці падлогі неабходна сачыць за тым, каб не замачыць шпалеры і ножкі мэблі.

Плямы на падлозе трэба выдаляць так:

а) тлустую пляму на простай драўлянай падлозе прамыць бензінам, пасыпаць крухмалам, пакрыць прамакальнай паперай і прасаваць не вельмі гарачым прасам. Рэшткі тлушчу, не выдаленыя бензінам, застануцца на паперы;

б) тлустую пляму на паркетнай падлозе трэба спачатку працерці шкіпінарам на ватцы ці чыстай анучцы, потым пасыпаць талькам ці парашком белай гліны, пакрыць зверху прамакальнай паперай і прасаваць негарачым прасам;

в) чарнільныя плямы на падлозе рэкамендуецца выдаляць растворам лімоннай кіслаты.

Сляды на паркеце ад цвікоў на абцасах ці выбоіны трэба пакрыць мокрай тоўстай абгортачнай паперай, складзенай у некалькі разоў, і паставіць на яе ўмерана гарачы прас. Калі дрэва распарыцца, зацерці няроўнасці.

Як ужо гаварылася вышэй, **паркетную падлогу мыць нельга** — ад гэтага яна псуецца. Калі паркет брудны, у плямах, падлогу трэба працыкляваць, гэта значыць зачысціць спецыяльным інструментам.

ВАША ЗДАРОЎЕ

Водныя працэдуры

Водныя працэдуры загартоўваюць цела, умацоўваюць нервовую сістэму, павышаюць працаздольнасць, ахоўваюць ад шэрагу захворванняў, але

154

патрабуюць пэўнага рэжыму і захавання шэрагу абавязковых умоў.

Тым, хто ўпершыню пачынае загартоўку халоднай вадой, лепш за ўсё пачаць гэту справу летам і прытым не з абліванняў, а з папярэдняга расцірання цела сухім махровым ручніком. Гэта прывучыць скуру да раздражнення і ўздзеяння паветра.

Парадак абцірання наступны: рукі, шыя, грудзі, жывот, спіна, ногі. Такі парадак абцірання ўзмацняе рух вянознай крыві да сэрца, тым самым абляргчаючы яго работу.

Праз адзін-два тыдні пераходзяць да абцірання вадой тэмпературай 32—30 градусаў. Пры гэтым ручнік змочваюць так, каб мокрыя і сухія ўчасткі чаргаваліся. Паступова, на працягу двух-трох тыдняў, тэмпературу вады зніжаюць да 20—15 градусаў. Працягласць працэдуры— 4—5 мінут.

У канцы кожнага абцірання ў целе павінна адчувацца прыемная цеплыня; калі гэтага няма і ў час абцірання адчуваецца холад, значыць, тэмпература вады зніжана заўчасна. У такіх выпадках лепш карыстацца больш цёплай вадой.

Праз месяц-другі арганізм прывыкае да штодзённага ранішняга душу ці аблівання. Пачынаць трэба з тэмпературы вады ў 32—30 градусаў, паступова зніжаючы яе да 22—20 градусаў. Працягласць душу ці аблівання—1—2 мінуты, не больш.

НЕПАЖАДАНЫЯ СУСЕДЗІ

Блохі

«Упершыню мне прыйшлося сутыкнуцца з такой праблемай, як блохі. Купілі дом за горадам, а тут такая навала. Дапамажыце».

Асноўны сродак барацьбы — гэта чысціня. Для знішчэння насякомых рэкамендуецца «Дыхлафос» у аэразольнай упакоўцы. Пасля распылення прэпарата нейкі час у памяшканні павінны быць зачынены форткі. Не любяць блохі і смалістага паху сасны, тытуню. Рассыпце свежую стружку па дому і часцей яе мяняйце або памыйце дом адварам тытуню.

Калі кінуць на гарачы жалезны ліст або патэльню крыху камфары, яе пары знішчаць блох.

155

СМАЧНА ЕСЦІ!

Рыба, запечаная з агароднінай

1 кг рыбы (карп, шчупак, лешч, акунь, калі пашанцуе — траска і г. д.), 300 г каранёў і капусты, 1 цыбуліна, 2 сталовыя лыжкі таматнай пасты (у сезон — 6 — 8 памідораў), 2 сталовыя лыжкі цёртага сыру, 3 сталовыя лыжкі маргарыну альбо алею, 3 сталовыя лыжкі молатых сухароў.

Рыбу пачысціць, памыць, падрыхтаваць філе, пасаліць. Карані вымыць, пачысціць, нарэзаць кубікамі, дадаць крыху тлушчу, вады і тушыць да паўгатоўнасці.

Нарэзаць філе кускамі, пакласці ў жаратрывалы посуд, змазаны тлушчам і абсыпаны молатымі сухарамі (можна ў неглыбокую каструлю альбо печ «цуда»). На рыбу пакласці паўгатовую агародніну, зверху — разведзеную невялікай колькасцю вады таматную пасту (або слой памідораў), пасыпаць усё цёртым сырам, можна прыправамі (маяран, чабор і г. д.) Пячы ў гарачай духоўцы каля 30 мін. Страва гатовая, калі зверху з'явіцца румяная скарыначка, а рыба з агароднінай пачне адставаць ад сценак посуду.

Да рыбы падаецца адварная бульба альбо салата з сырой агародніны.

Бульбяны пірог

5 бульбін, 3 шклянкі мукі, 2 яйкі, 40 г дражджэй, 3/4 шклянкі вады, 4 сталовыя лыжкі масла, чайная лыжка расцёртай у парашок карыцы, шклянка цукру, соль, ванільны цукар, пры жаданні цукаты з лімоннай скуркі.

Дрожджы расцерці са сталовай лыжкай мукі, чайнай лыжкай цукру і паўшклянкай малака.

Бульбу памыць і зварыць у мундзірах. Пачысціць, прыгатаваць пюрэ, астудзіць. Дадаць яйкі, астатняе малако, «падрослыя» дрожджы, цукар, соль, муку, 3 сталовыя лыжкі растопленага масла (маргарыну) і прыправы. Старанна замясіць цеста, прыкрыць і паставіць на гадзіну ў цёплае месца, каб яно «вырасла».

Добра змазаць форму, напоўніць цестам, разраўняць верх, паліць зверху растопленым маслам і пячы ў гарачай духоўцы каля 45 мінут.

Гатовы гарачы пірог пасыпаць карыцай, змешанай з ванільным цукрам.

156

АКТУАЛЬНАЕ ІНТЭРВ'Ю

Мінула ўжо больш за паўгода з таго жнівеньскага ранку, што ў адно імгненне ўзрушыў краіну, рэхам адгукнуўся па ўсёй планеце. Водгулле тых навальнічных падзей не заціхае і сёння, бударажыць свядомасць мільёнаў людзей. Па даручэнню Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь рэспубліканская пракуратура праводзіла праверку аб дачыненні КПБ да жнівеньскага путчу і аб падтрымцы грамадска-палітычнымі аб'яднаннямі, органамі дзяржаўнай улады і кіраўніцтва рэспублікі Дзяржаўнага камітэта па надзвычайнаму становішчу. Мы паведамлялі ўжо чытачам, што следства па гэтай справе закончана. Адначасова папрасілі начальніка следчага аддзела па асабліва важных справах Пракуратуры Рэспублікі Беларусь Валерыя Собалева больш падрабязна расказаць пра ход следства і тых асоб, што ў той ці іншай меры мелі дачыненне да гэтай справы.

З вялікага грому...

— Ужо на наступны пасля путчу дзень, — гаворыць Валерый Васільевіч, — кіраўнікі Кампартыі рэспублікі выступілі са зваротам Бюро ЦК КПБ да камуністаў, усіх працоўных рэспублікі, у якім выказалі недвухсэнсавую падтрымку дзеянням Дзяржаўнага камітэта па надзвычайнаму становішчу, створанаму ў парушэнне Канстытуцыі СССР. Разам з тым трэба канстатаваць, што гэты зварот з'ўляецца палітычным дакументам, палажэнні якога юрыдычнай ацэнцы не падлягаюць. У ім выкладзены думкі групы работнікаў ЦК КПБ на падзеі ў Маскве ў адпаведнасці з іх поглядамі. А ў Дэкларацыі правоў і свабод чалавека запісана, што «ніхто не можа быць падвергнуты праследаванню за свае перакананні». Адсутнічае таксама састаў злачынства і ў дзеяннях работнікаў сродкаў масавай інфармацыі, што апублікавалі дакументы ГКЧП і прадаставілі эфір для іх абнародавання, бо яны дзейнічалі ў адпаведнасці з патрабаваннямі Закона СССР «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі».

— А як паводзілі сябе ў тыя дні асобныя лідэры Кампартыі рэспублікі?

— Усе без выключэння члены Бюро ЦК КПБ і члены ЦК КПБ, якія былі дапрошаны па гэтай справе, не далі паказанняў аб іх дачыненні да змовы і заявілі, што падзеі 19—21 жніўня 1991 года для іх былі нечаканымі. Так, першы сакратар ЦК КПБ А. Малафееў сказаў: «Аб тых падзеях я даведаўся 19 жніўня 1991 года з радыёпаведамлення. Іншай інфармацыі пра гэтыя падзеі ў мяне не было». Тое ж самае гаварылі сакратары ЦК КПБ А. Камай, В. Ціхіня, А. Зеляноўскі і іншыя.

А. Малафееў паказаў, што, прыбыўшы на работу пасля 8 гадзін раніцы 19 жніўня, ён вырашыў пазваніць намесніку Генеральнага сакратара ЦК КПСС Івашку, які яму адказаў, што нядаўна перанёс аперацыю на шчытападобнай залозе, у сувязі з чым знаходзіўся на рэабілітацыі ў Падмаскоўі, і пра падзеі ў Маскве нічога не ведае. Параіў звярнуцца да сакратара ЦК КПСС Шэніна, які ў адсутнасць яго і Генеральнага сакратара ЦК КПСС Гарбачова заставаўся ў Цэнтральным Камітэце за старшага. Аднак, паводле слоў Малафеева, і Шэнін нічога канкрэтнага яму не паведаміў.

— А як аднесліся да спробы дзяржаўнага перавароту праваахоўныя органы?

— Не ўчынілі крымінальных дзеянняў работнікі Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь, якія не толькі не прынялі да выканання дакументаў антыканстытуцыйнага Дзяржаўнага камітэта аб надзвычайным становішчы, але і адмовіліся выконваць загад старшыні КДБ СССР В. Кручкова аб прывядзенні войск і арганізацый дзяржаўнай бяспекі ў павышаную баявую гатоўнасць і разгортванні ў сувязі з гэтым адпаведных сіл і сродкаў.

Між тым, некаторыя кіраўнікі МУС Рэспублікі Беларусь прынялі да выканання аб'яўленыя па радыё і тэлебачанню асобныя палажэнні дакументаў ГКЧП. З гэтай мэтай яны ў першай палавіне дня 19 жніўня далі распараджэнне разгарнуць работу аператыўнага штаба, які закліканы забяспечваць грамадскі парадак пры правядзенні масавых мерапрыемстваў з удзелам вялікай колькасці грамадзян, а таксама пры надзвычайным становішчы. Аператыўны штаб неадкладна сфарміраваў зводны атрад, прадугледзеў выдачу яму аўтаматычнай зброі і спецыяльных сродкаў і даручыў медыцынскаму аддзелу «падрыхтаваць службу ў выпадку ўзнікнення сітуацый», а гаспадарчаму аддзелу — «тэрмінова прапрацаваць пытанні, звязаныя з размяшчэннем і харчаваннем асабовага саставу міністэрства ў выпадку яго пераводу на казарменнае становішча». Ва ўсе абласныя ўпраўленні ўнутраных спраў была накіравана шыфртэлеграма, згодна з якой уводзіліся асноўныя элементы арганізацыі нясення службы работнікамі міліцыі ва ўмовах надзвычайнага становішча. У ёй, у прыватнасці, органам унутраных спраў рэспублікі прадпісвалася сваю дзейнасць будаваць у адпаведнасці з Законам СССР «Аб прававым рэжыме надзвычайнага становішча» і пастановай № 1 ГКЧП. Але і ў дзеяннях кіраўніцтва МУС Рэспублікі Беларусь следства не ўстанавіла саставу злачынства, а таму крымінальная справа спынена.

Што датычыцца Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, то ў гэтай установе не далі крытычнай ацэнкі дзеянням путчыстаў. Намеснік міністра У. Лоўчы 20 жніўня накіраваў у абласныя ўпраўленні юстыцыі тэлеграму ад імя Л. Дашука (папярэдне пра гэта не давёўшы да ведама міністра і не атрымаўшы згоды на яе падпісанне) аб тым, што неабходна ў «сувязі з увядзеннем надзвычайнага становішча ў асобных рэгіёнах СССР прыняць неадкладныя меры па падтрыманню арганізаванасці, дысцыпліны і парадку ў рабоце кожнага народнага суда і ўстаноў юстыцыі, а таксама арганізаваць дзяжурства народных суддзяў у выхадныя дні».

На наступны дзень у Мінюсце была праведзена калегія, на якой абмяркоўваліся адмена абмежаванняў на вываз прамысловых і гандлёвых тавараў за межы рэспублікі, як гэтага і патрабавала пастанова № 1 ГКЧП, а таксама ўвядзенне забароны на забастоўку работнікаў адвакатуры рэспублікі, што была аб'яўлена раней. Ніякага канкрэтнага рашэння па гэтых пытаннях на калегіі прынята не было. Аднак У. Лоўчы накіраваў у ніжэйстаячыя ўстановы юстыцыі пастанову, быццам бы прынятую калегіяй, у якой было запісана, што Міністэрствам юстыцыі прынята рашэнне аб зняцці абмежаванняў на вываз тавараў за межы рэспублікі, што сведчыць аб перавышэнні ім сваіх правоў і паўнамоцтваў, бо рашэнне аб увядзенні падобных абмежаванняў прымалася вышэйстаячымі органамі дзяржаўнай улады.

Следства зрабіла вывад, што асобныя кіраўнікі міністэрства перавысілі свае правы і паўнамоцтвы, аднак істотнай шкоды ні інтарэсам грамадзян, ні дзяржаўным і грамадскім інтарэсам не нанеслі, у сувязі з чым крымінальная справа ў адносінах да іх спынена з-за адсутнасці саставу злачынства.

Не ўчынялі ніякіх проціпраўных дзеянняў кіраўнікі Пракуратуры Рэспублікі Беларусь. Следствам не ўстаноўлена, што дакументы ГКЧП імі былі прыняты да безумоўнага і няўхільнага выканання. Не выяўлена і сувязей паміж імі і змоўшчыкамі.

У працэсе расследавання крымінальнай справы правяраўся эпізод, звязаны з правядзеннем 20 жніўня нарады кіраўнікоў праваахоўных органаў рэспублікі і горада Мінска ў начальніка Упраўлення па пытаннях правоў грамадзян, грамадскай бяспекі і абарончай работы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Г. Данілава. Устаноўлена, што нарада была склікана з мэтай забяспечыць грамадскі парадак, не дапусціць проціпраўных выступленняў і ўвядзення надзвычайнага становішча на тэрыторыі рэспублікі. Крымінальная справа па гэтаму эпізоду спынена.

Не выяўлены састаў злачынства і ў дзеяннях старшыні Гомельскага абласнога Савета народных дэпутатаў М. Вайцянкова, які вымусіў работнікаў незалежных ад яго органаў — пракурораў Гомельскай вобласці і горада Гомеля М. Капульцэвіча і Г. Трубачкіна прынесці незаконны пратэст на рашэнне прэзідыума Гомельскага гарадскога Савета народных дэпутатаў ад 20 жніўня, які з'яўляўся па сутнасці палітычным дакументам і выражаў адносіны членаў прэзідыума да змовы ў Маскве і стварэння антыканстытуцыйнага ГКЧП. Разгледзеўшы гэты пратэст 21 жніўня на пасяджэнні прэзідыума абласнога Савета — органа, неправамоцнага прымаць рашэнні адносна прэзідыумаў ніжэйстаячых Саветаў народных дэпутатаў, і прызнаўшы несапраўднымі і не падлягаючымі выкананню пункты №№ 2 і 4 рашэння прэзідыума Гомельскага гарсавета, М. Вайцянкоў перавысіў свае службовыя паўнамоцтвы старшыні абласнога Савета. Аднак яго проціпраўныя дзеянні істотнай шкоды не нанеслі ні інтарэсам грамадзян, ні дзяржаўным і грамадскім інтарэсам. Папярэдняе следства гэтыя дзеянні М. Вайцянкова кваліфікавала як дысцыплінарны ўчынак, як і беспрынцыповыя дзеянні пракурораў М. Капульцэвіча і Г. Трубачкіна, якія падрыхтавалі незаконны пратэст і далажылі яго ў органе, неправамоцным прыняць рашэнні па гэтаму пратэсту. У сувязі з гэтым крымінальная справа па даных фактах з-за адсутнасці саставу злачынства спынена.

Падставай для спынення крымінальнай справы, апрача вышэй названых прычын, з'явілася таксама тое, што ніхто з кіруючых работнікаў рэспублікі (хоць некаторыя з іх на словах або ўяўна падтрымалі ГКЧП ці занялі ў адносінах да яго пазіцыю чакання) не ўчынілі рэальных і канкрэтных дзеянняў, накіраваных на захоп улады ў рэспубліцы. Гэта сведчыць аб тым, што названыя асобы не рабілі замаху на існуючую ўладу. У іх дзеяннях адсутнічаў таксама прамы намер здзейсніць дзяржаўны пераварот. Таму нельга прызнаць гэтых асоб памагатымі путчыстаў — ніводзін з іх, як устаноўлена следствам, не садзейнічаў змоўшчыкам парадамі, указаннямі, прадастаўленнем сродкаў ці ліквідацыяй нейкіх перашкод і г. д.

Такім чынам, матэрыяламі крымінальнай справы ўстаноўлена, што ў час антыканстытуцыйнага дзяржаўнага перавароту ў дзеяннях або бяздзеянні асоб, памянёных вышэй, адсутнічае састаў якіх-небудзь учынкаў, што патрабуюць крымінальнага пакарання, а таму крымінальная справа ў адпаведнасці з артыкулам 5 пункта 2 КПК Рэспублікі Беларусь спынена.

— Значыць, як кажуць у народзе: з вялікага грому — малы дождж?

— Я следчы, а не палітык. І ў мае абавязкі не ўваходзіць даваць палітычныя ацэнкі меўшым месца падзеям.

Гутарыў Уладзімір ГОЙТАН.

НОЧ ДЗЕЛАВОГА ЧАЛАВЕКА

Парады дае кандыдат медыцынскіх навук, спецыяліст па нялекавых метадах тэрапіі, аўтар 90 навуковых і 35 папулярных публікацый Павел САКАЛОЎ

Усё! Дзень закончаны. Клопаты засталіся ззаду. Зроблена тое, што ўдалося зрабіць. У думках размяркоўваючы справы па рабочых гадзінах заўтрашняга дня, вы адпраўляецеся спаць. Менавіта спаць. Але... штосьці перашкаджае заснуць. Напружанне рабочага дня? Адказная сустрэча, якая адбудзецца з раніцы? Незразумела. Няўжо гэта бяссонніца? Хутчэй за ўсё, не. Не варта хваляваца і адразу ж шукаць таблетку снатворнага. Магчыма, дапаможа мікрамасаж. Паспрабуем.

МІКРАМАСАЖ КРОПАК ЦЕЛА

Памятаеце, я пісаў аб танізуючым дзённым мікрамасажы? Сёння гаворка пойдзе аб мікрамасажы кропак снатворнага дзеяння. Тэхніка мікрамасажу дастаткова простая. Яна апісана. Але, магчыма, хтосьці з чытачоў не бачыў нашу газету ад 31 студзеня гэтага года. Для іх паўтару. Вызначыўшы месца размяшчэння патрэбнай кропкі, націсніце на яе злёгку сагнутым указальным пальцам. Паступова павялічваючы націск, дамагайцеся слабай (мінімальнай) балючасці і працягвайце масаж, робячы невялікія па амплітудзе, няхуткія хістальна-вярчальныя рухі без змяшчэння пальцаў па скуры. Па меры правядзення масажу чулівасць кропкі будзе зніжацца. У адказ на гэта трэба павялічыць сілу націскання і пашырыць амплітуду вярчальных рухаў. У ідэале ўздзеяння павінна быць спынена толькі пасля дасягнення поўнай небалючасці кропкі. Гэта не заўсёды ўдаецца за тыя некалькі хвілін, на працягу якіх можна працаваць з адной кропкай. Яўнай прыкметай незакончанасці мікрамасажу служыць рэзкі боль, што ўзнікае пры адрыве масіруючага пальца ад скуры ў канцы працэдуры. Калі такое наглядаецца, абавязкова змажце кропку якой-небудзь раздражняльнай маззю ці в'етнамскім бальзамам «Залатая зорка».

Мікрамасаж, калі ён прыносіць карысць, можна рабіць месяцамі, захоўваючы пры гэтым некаторыя ўмовы. Кожны тыдзень — дзесяць дзён рабіць двух-, трохдзённыя перапынкі, пасля гэтага змяняючы «рэцэптуру» кропак. Адны і тыя ж кропкі не могуць працаваць доўга, эфектыўнасць уздзеяння праз іх з часам зніжаецца. Вельмі важна разумець «разумнасць» свайго арганізма, яго кіруючых сістэм, якія заўсёды імкнуцца прывесці ўсе органы ў найлепшы стан. Перапынкі ў мікрамасажы патрэбны менавіта для таго, каб арганізм мог навесці парадак у сваёй гаспадарцы.

Акрамя прыводзімага анатамічнага апісання і малюнка, з якім можна звярацца, пры адшуканні кропкі карыстаюцца яшчэ і індывідуальнай мерай даўжыні — цунем. Гэта адлегласць паміж канцамі складак, якія ствараюцца пры згінанні на другой фаланзе сярэдняга пальца левай (у мужчын) і правай (у жанчын) рукі.

КРОПКІ НА РУЦЭ

Кропка 9-1, тай-юань, знаходзіцца на далоневым баку кісці, на прамянёвазапясцевай складцы, з боку вялікага пальца ў дакладна абмежаванай ямцы паміж сухажыллямі.

Кропка 5-1, чы-цзэ, знаходзіцца ў цэнтры складкі локцевага згібу ля вонкавага (павернутага ў бок ад цела) краю сухажылля двухгаловай мышцы (біцэпса) пляча. Для яе выяўлення трэба сагнуць руку ў локці, павярнуўшы далоняй да сябе, напружыць біцэпс і другой рукой намацаць сухажылле каля локцевага сустава. Кропка асабліва эфектыўная пры актыўнай бяссонніцы, звязанай з пераўзбуджэннем.

Кропка 3-V, шао-хай, знаходзіцца ля ўнутранага (павернутага да цела) канца складкі локцевага згіба, ва ўпадзіне спераду ад унутранага бакавога выступу локцевага сустава.

КРОПКІ НА НАЗЕ

Кропка 62-VII, шэнь-май, знаходзіцца пад вонкавай шчыкалаткай (костачкай галенастопнага сустава) ва ўпадзіне на мяжы падэшвеннай і тыльнай частак ступні, ля пярэдняга краю пятачнай косці. Можа быць таксама карысная пры зняцці галаўнога болю.

Кропка 3-XII, тайчун, знаходзіцца ва ўпадзіне паміж I і II плюсневымі касцямі, гэта значыць у шчыліне тылу ступні, якая пачынаецца ад прамежка паміж вялікім (першым) і ўказальным (другім) пальцамі нагі, на паўцуня вышэй за плюсне-фалангавыя суставы, якія злучаюць пальцы са ступнёй.

Кропка 3-IV, тай-бай, знаходзіцца на ўнутранай паверхні нагі ва ўпадзіне, размешчанай уніз і назад ад галоўкі першай плюсневай косці (костачкі вялікага пальца). Асабліва эфектыўныя пры бяссонніцы, якая выклікана кішэчным дыскамфортам.

Кропка 3-VIII, тай-сі, знаходзіцца на ўзроўні вяршыні ўнутранай шчыкалаткі, ззаду яе, у самым глыбокім месцы ўпадзіны паміж шчыкалаткай і ахілавым сухажыллем.

Кропка 7-VIII, фу-лю, знаходзіцца на задняй лініі ўнутранай паверхні нагі, вышэй верхняга краю ўнутранай шчыкалаткі на 2 цуні. Для выяўлення кропкі дастаткова падняцца ўверх па ўпадзіне, якая ідзе ўверх ад задняга краю шчыкалаткі. Асабліва эфектыўная пры спалучэнні бяссонніцы з начным потам.

Кропка 9-IV, інь-лінь-цюань, знаходзіцца на ўнутранай лініі пярэдняй паверхні нагі, ніжэй за ніжні край надкаленніка (каленнай чашачкі) на два цуні, ва ўпадзіне ў задненіжняга краю ніжняга ўнутранага выступу каленнага сустава.

Кропка 2-'II, сінь-цзянь, знаходзіцца на сярэдзіне адлегласці ад вялікага вяртлюга бедранай косці (добра прамацваецца выступ на бакавой паверхні бядра ў верхняй яго частцы) да пярэдняга выступу падуздошнай косці (касцявога выступу, які абмяжоўвае паверхню жывата збоку). У гэтым месцы лёгка выяўляецца ўпадзіна.

КРОПКІ НА ЖЫВАЦЕ

Усе кропкі, якія нас цікавяць, размешчаны на сярэдняй лініі жывата ніжэй пупка.

Кропка 6-XIV, ці-хай, знаходзіцца на паўтара цуня ніжэй пупка.

Кропка 4-XIV, гуань-юань, знаходзіцца на тры цуні ніжэй пупка.

Кропка 3-XIV, чжун-цзі, знаходзіцца на чатыры цуні ніжэй пупка.

Мікрамасаж кропак цела — гэта далёка не ўсё, што я магу вам прапанаваць пры парушэнні сну. Калі ён вас чамусьці не задавальняе, пацярпіце да наступнай пятніцы і тады зможаце пазнаёміцца з яшчэ адным падыходам да здаровага і паўнацэннага сну.

УДАКЛАДНЕННЕ

У афіцыяльнай табліцы тыражу выйгрышаў па святочнаму (8 Сакавіка) выпуску грашова-рэчавай латарэі Рэспублікі Беларусь, апублікаванай 5 сакавіка 1992 года, дапушчана недакладнасць.

Пасля серыі 001707 трэба чытаць:
— серыя 001708 нумар білета 052 выйгрыш 25 рублёў.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

7 сакавіка

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. Экран беларускага кіно. «Даруй нам, першае каханне».
9.45. Л. Шлег. «Загуканне вясны». Вакальна - сімфанічнае дзейства.
10.00. Паказвае Гродна. Мастацка-публіцыстычная праграма.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. Меркурый.
12.15. Асілак. Прамая лінія.
13.05. Канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага народнага аркестра імя І. Жыновіча.
13.30. Бізнес-клуб. Сучасная жанчына і бізнес.
14.30. Сустрэча для вас. Наш госць — дырэктар навукова-практычнага цэнтра па разгрузачнай тэрапіі, кандыдат медыцынскіх навук Г. А. Вайтовіч. Прамая лінія.
15.30. Кінаэкран-92. Сакавік.
16.50. Дыялог. Прэс-канферэнцыя кіраўніцтва Дзяржкамчарнобыля. Прымае ўдзел намеснік Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь І. А. Кенік.
17.35. «Не толькі пра каханне...» Па вершах беларускіх паэтаў.
18.00. Процістаянне. Маральна-прававая праграма.
19.00. Панарама.
19.25. Творчыя партрэты. Народная артыстка Беларусі Наталля Гайда.
20.25. Калыханка.
20.45. Тэлебіржа.
21.00. «Вакзал для дваіх». Маст. фільм.
23.15. Рамансы М. А. Рымскага-Корсакава выконвае Н. Руднева.
23.40. НІКа.

1 канал. Астанкіна

10.00. Прадпрымальнік.
10.50. ЭХ.
11.05. Інстытут чалавека.
11.45. Музычны кіёск.
12.15. Пад знакам «пі».
13.05. «Мужчына маіх мрояў» (С. Сталяроў).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Маст. фільм «Ганчар і гаршчок».
15.55. Чырвоны квадрат.
16.35. Мультфільм «Пчала Мая».
17.00. Песні І. Нікалаева спявае І. Алеграва.
17.15. «Восем дзевак — адзін я». Аўтарская праграма Эльдара Разанава.
17.45. «Шчаслівы выпадак».
18.45. Маст. фільм «Папялушка-80». (Італія). 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Папялушка-80». 2-я серыя.
21.40. «Да і пасля поўначы». У перапынку (**23.00**) — Навіны.
2.00. Каханне з першага погляду. Дзень 1-ы.

Канал «Расія»

10.00. «Плюс адзінаццаць».
12.00. Пілігрым.
13.00. Весткі.
13.20. «Дом на Чыстых прудах».
14.50. Пецярбургскія магікане.
15.20. «Дэтэктыўная гісторыя пра Траццякоўскія шэдэўры».
15.40. Лясы.
16.20. М-трэст.
16.50. Што значыць «Іў Рашэ»? Касметыка з Францыі.
17.15. Мультфільм «Прыгоды Боска».
17.45. Парламенцкі веснік Расіі.
18.00. Познер і Донах'ю.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Тэатральны раз'езд. Вера Васільева.
20.45. «Мадмуазель Наталі». Конкурсна-забаўляльная праграма.
21.45. «Бізнес МН» прадстаўляе...
22.00. Весткі.
22.25. Праграма «А».

Галоўны рэдактар
У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Людміла РЫЖАНКОВА, намеснік адказнага сакратара Яўген ЛЯХАЎ, старшы карэктар Вікторыя КЛЯНОВІК.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.784. Індэкс 63.850.
Зак. № 48.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

КАЛІ ХОЧАШ БЫЦЬ ПРЫГОЖАЙ

І стануць валасы прыгожымі

ПРЫ МЫЦЦІ ВАЛАСОЎ РЭКАМЕНДУЕЦЦА НАМЫЛЬВАЦЬ ІХ ДВА РАЗЫ І СТОЛЬКІ Ж РАЗОЎ ЗМЫВАЦЬ ЧЫСТАЙ ВАДОЙ. КАЛІ ВАДА НЕДАСТАТКОВА МЯККАЯ, А ВАЛАСЫ ГУСТЫЯ І ДОЎГІЯ, ПРЫ АПОШНІМ ПРАМЫВАННІ ТРЭБА ЎЛІЦЬ У ВАДУ КРЫХУ ВОЦАТУ.

Валасы з НАРМАЛЬНЫМ ТЛУШЧААДДЗЯЛЕННЕМ трэба мыць раз на тыдні.

ТЛУСТЫЯ ВАЛАСЫ ўжо праз тры-чатыры дні становяцца зноў масляністымі, зліпаюцца, і гэта выклікае сверб скуры. Але і ў такіх выпадках вельмі часта мыць галаву не рэкамендуецца, каб валасы не сталі ломкімі. Дастаткова штотыднёвага мыцця, але карыстацца трэба мыльнай пенай, шампунем ці вадкім мылам і вельмі гарачай вадой.

Пасля мыцця рэкамендуецца змачыць валасы моцна разбаўленым воцатам (чайная лыжка на шклянку вады) і затым выцерці іх.

У прамежках паміж мыццём галавы трэба некалькі разоў праціраць валасы разбаўленым адэкалонам (напалам з вадой) ці камфарным спіртам.

СУХІЯ ВАЛАСЫ рэкамендуецца мыць раз у 10—12 дзён, час ад часу змазваць лапуховым ці касторавым алеем. Можна прымяняць таксама сумесь вітаміна Д у алеі і іншага алею (міндальнага, персікавага, касторавага і інш.) у роўных частках. Гэту сумесь кончыкамі пацьцаў уціраюць у карані валасоў. Лішні тлушч выдаляюць, праціраючы валасы мяккім ручніком.

Ёсць і народныя сродкі для мыцця сухіх валасоў. Замест мыла бярэцца яечны жаўток, добра ўціраецца ў валасы і скуру галавы, змочваючы іх пры гэтым вадой. Праз некалькі мінут змываюць цёплай вадой.

А яшчэ такі спосаб: памыўшы галаву мылам, прамываюць валасы не вадой, а квасам (хлебным, сухарным, соладавым), не змываючы яго з валасоў.

Успацелай галаве шкодзіць халодны вецер — выклікае адміранне каранёў валасоў.

Выціраць валасы пасля мыцця трэба мяккім нагрэтым ручніком, а расчэсваць — да таго, як яны поўнасцю прасохнуць. Укладваць мокрыя валасы, як і завязваць іх ручніком, хусткай і да т. п. не рэкамендуецца.

Галаўныя шчоткі і грабяні трэба ўтрымліваць у чысціні. Для гэтага шчоткі час ад часу мыць мылам ў цёплай вадзе з дабаўленнем невялікай колькасці нашатырнага спірту, праводзячы па шчотцы грэбенем, як бы прачэсваючы яе. Такім чынам адначасова чысцяцца і шчотка, і грэбень. Пагружаць у ваду трэба толькі шчаціну, а не ўсю шчотку, інакш сапсуецца яе драўляная частка.

Якія ў вас вусны?

ДЛЯ ЗАХАВАННЯ СВЕЖАСЦІ ВУСНАЎ ТРЭБА САЧЫЦЬ, КАБ ЯНЫ НЕ ПЕРАСЫХАЛІ, НЕ ТРЭСКАЛІСЯ, НЕ ЛУШЧЫЛІСЯ.

ПРЫ СУХАСЦІ вуснаў карысна змазваць іх раніцай і ўвечары якім-небудзь нейтральным тлушчам ці сумессю ланаліну, какава-алею і міндальнага алею ў роўных частках або белай губной памадай, якая звычайна ёсць у аптэках. Гліцэрына ў такіх выпадках не рэкамендуецца, бо, наадварот, выклікае сухасць.

Іншы раз у кутках рота з'яўляюцца, без усякай, здавалася б, прычыны, невялікія балючыя трэшчынкі. Гэта як быццам нязначнае скурнае пашкоджанне часцей за ўсё сведчыць аб нястачы ў арганізме вітамінаў групы В. Утрымліваюцца яны ў зялёных раслінах і збожжы, дражджах, жытнёвай муцэ, аўсяных і грэцкіх крупах, мясе, малацэ, сыры, рыбіным тлушчы. Павялічыўшы іх ужыванне, а таксама прымаючы вітамін B_2, можна хутка пазбавіцца ад гэтай непрыемнасці, асабліва калі трэшчыны не запушчаны. Акрамя таго, трэба змазваць іх крэмам «Дзіцячы», а затым прысыпаць белым стрэптацыдам ці борнай кіслатой у парашку.

НАВУКОВАЯ СЕНСАЦЫЯ

Як на самай справе «ходзіць» чалавек

Як ходзіць чалавек? Вядома як, нагамі. Між тым, насупераак гэтай, кожнаму вядомай аксіёме, вучоныя сёння ўносяць сенсацыйную папраўку: чалавек ходзіць, як будзільнік — рытм яго жыцця цыклічны і залежыць ад руху Сонца, ад фаз Месяца, ад многіх з'яў прыроды.

Профіль у даследчыкаў новага напрамку — хранальная біялогія, і гэта навука ўстанавіла, што ўсе органы чалавека, яго мозг, цела, душа падначальваюцца — ад нараджэння да смерці—«трохтактнаму цыклу». Тройчы ў дзень наступае прыліў і адліў фізічных сіл. Тройчы наступае стомленасць. І настрой, хочаш не хочаш, падпарадкаваны ліку тры.

У кожнага з нас унутры — гадзіннік, і лепш за ўсё менавіта па ім вызначаць, што рабіць цяпер, а што адкласці на потым. Так што прачытайце і зрабіце вывады:

Час для рамяства
Лепшая працаздольнасць штосьці майстраваць паміж 15 і 16 гадзінамі.

Калі знаёміцца
Самы моцны поціск рук у чалавека паміж 9 і 10 гадзінамі.

На прыём да ўрача
Лепш за ўсё скура чалавека ўспрымае медыцынскія ўколы ў 9 гадзін раніцы.

Гадзіннік для спорту
Нашы мускулы найбольш працаздольныя ў 13.30.

Час кахаць
Палавы гарманальны пік у 8 гадзін раніцы.

Калі абедаць
Больш за ўсё страўнікавай кіслаты ствараецца ў 13 гадзін — нават калі пры гэтым чалавек нічога не есць.

Вы захацелі выпіць...
Печань лепш за ўсё ўспрымае алкаголь паміж 18 і 20 гадзінамі.

Лёгка дыхаецца
Інтэнсіўней за ўсё лёгкія дыхаюць паміж 16 і 18 гадзінамі.

Лепшая адчувальнасць
Найбольш поўныя смакавыя адчуванні ў чалавека, слыхавыя ўспрыманні і ўспрыманні органаў нюху — паміж 17 і 19 гадзінамі.

Жывём-расцём
Найбольш інтэнсіўна на працягу дня растуць у чалавека скура і пазногці паміж 16 і 18 гадзінамі.

Лепшы імунітэт
Наймацней арганізм супраціўляецца інфекцыям у 22 гадзіны.

Нараджэнне дзяцей
Большасць дзяцей нараджаецца паміж 24 і 4 гадзінамі раніцы.

Калі вы не павінны заставацца адны
Найбольш востра чалавек

адчувае адзіноту паміж 20 і 22 гадзінамі.

Спяшайцеся да касметолага
Найлепшае ўспрыманне скурай касметычных працэдур ад 18 да 20 гадзін.

Сляпыя гадзіны
Горш за ўсё вадзіцелі бачаць у 2 гадзіны ночы.

Калі абедаць у начных зменах
Упадак працаздольнасці на вытворчасці ў начной змене ад 3 да 4 гадзін раніцы.

Гадзіны слабасці
Найбольш слабы крывяны ціск у чалавека паміж 4 і 5 гадзінамі раніцы.

НЕЧАКАНАЯ ПАРАДА

Фірменная або падпольная? Як вызначыць?

Як сцвярджаюць знаўцы, амаль кожная другая бутэлька спіртнога, што прадаецца ў Расіі, выраблена нелегальна. Ды і ў нас, асабліва з пачаткам функцыяніравання шырокай сеткі камерцыйных магазінаў, іншых «кропак», дзе можна разжыцца дарагім сэрцу напіткам, даволі частыя выпадкі, калі набытая бутэлька з «Белым буслам» альбо «армянскім трохзоркавым» аказваецца напоўненай невядома чым.

Таму прапануем некалькі парад, як вызначыць: фальшывая перад вамі гарэлка, ці не.

У сапраўднай на этыкетцы з адваротнага боку павінен быць штамп з лічбамі і клей нанесены роўнымі паласамі. На корку ў сапраўднага прадукту — з бакоў тры характэрныя выемкі ад фабрычнага заціскання. У цэхавікоў такой адзнакі няма.

Людзі больш дасведчаныя вызначаюць паходжанне гарэлкі, плюнуўшы на ўласную далонь і пакруціўшы па ёй дном бутэлькі. Застаўся на руцэ чорны круг — ясна, што яна прайшла праз заводскі канвеер. Няма — узнікаюць сумненні. Але сапраўдныя знаўцы робяць паўлітроўкай некалькі інтэнсіўных вярчальных рухаў. У бутэльцы пры гэтым утвараецца «слуп» з паветраных бурбалачак, які ў фальшыўцы разыходзіцца хутка, а ў «манапольцы» стаіць даволі доўга. Тое ж характэрна і для каньяку.

У сённяшнім выпуску «Хатняй энцыклапедыі» выкарыстаны матэрыялы беларускага друку, а таксама перыядычных выданняў краін СНД і замежжа.